

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 20.4.2004
KOM(2004) 274 endelig

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN

**Opfølge strukturændringer:
En industripolitik for det udvidede Europa**

RESUMÉ

Meddelelse «Opfølge strukturændringer : En industripolitik for det udvidede Europa»

Fremstillingsindustrien spiller fortsat en afgørende rolle for Europas velfærd. Den står dog over for visse udfordringer, og der er en vis bekymring for, om EU risikerer at blive konfronteret med afindustrialisering.

Denne meddelelse er en opfølgning paa meddelelsen fra december 2002 « Industripolitik i et udvidet Europa », som omhandler de principper, der skal ligge til grund for EU's industripolitik, og meddelelsen fra november 2003 « Vigtige spørgsmål vedrørende Europas konkurrenceevne - mod en integreret tilgang », som indeholder en analyse af afindustrialiseringsproblematikken. Sidstnævnte fulgte efter anmodning fra Det Europæiske Råd, som havde taget bekymringerne til efterretning.

I henhold til Kommissionens analyse foreligger der ikke bevis for en generel afindustrialiseringsproces. Til gengæld står den europæiske industri over for en række strukturændringer, som dog i det store hele er gavnlige og bør tilskyndes, navnlig med politikker, som letter skabelse og udnyttelse af viden. Men i den forbindelse er navnlig Europas utilstrækkelige produktivitet, forskning og innovation foruroligende. Det bekræftes af, at udflytningen af industriaktiviteter nu ikke længere synes at være begrænset til de traditionelle arbejdskraftintensive sektorer, men også begynder at gøre sig gældende i mellemsektorerne, som traditionelt har været den europæiske industris force, og selv i visse højteknologiske sektorer, hvor der er tegn på udflytning af visse forskningsaktiviteter, samt i servicesektorerne. Indien og Kina er dem, der drager størst nytte af disse udflytninger. Den globale økonomi giver dog den europæiske industri en række muligheder, forudsat at industripolitikken underbygger den nødvendige udvikling.

Den forestående udvidelse er ensbetydende med store muligheder for de europæiske virksomheder. Det skyldes ikke blot, at det indre marked udvides, men også at virksomhederne kan omorganisere deres værdikæder, således at de kommer til at omfatte hele kontinentet, samtidig med at de nye medlemsstaters konkurrencemæssige fordele udnyttes. De nye medlemsstater vil dog kun kunne drage fordel af deres relativt billige arbejdskraft i en overgangsperiode. Overgangen til en videnbaseret økonomi er af allerstørste betydning, og det vil være hensigtsmæssigt at udvise en vis forsigtighed på lovgivningsområdet for at undgå, at reglerne kommer til at hæmme industriens konkurrenceevne i de pågældende lande i overdrevent omfang.

Kommissionen har derfor til hensigt at bruge industripolitikken til at opfølge strukturændringerne. Det kræver tre former for foranstaltninger.

For det første skal EU fortsat bestræbe sig på at skabe bedre lovgivningsmæssige rammer til fordel for industrien. Derfor skal der fokuseres mere målrettet på « konkurrenceevnen » i forbindelse med den integrerede konsekvensanalyse af Kommissionens forslag og initiativer, som dækker de tre aspekter ved bæredygtig udvikling. Endvidere bør man bestræbe sig paa at skaffe sig et bedre overblik over reguleringens kumulative virkning, f.eks. på sektorniveau. Det er ikke kun op til Kommissionen at gøre en indsats men ogsaa de øvrige fællesskabsinstitutioner og medlemsstaterne.

For det andet skal synergierne mellem de af Fællesskabets forskellige politikker, som har betydning for industriens konkurrenceevne, udnyttes bedre. Kommissionen har i meddelelsen

identificeret en række initiativer inden for fem forskellige områder, som kan forbedre synergierne og navnlig den europæiske industris evne til at klare strukturændringerne. På videnområdet spiller navnlig innovations-, forsknings-, uddannelses- og konkurrencelovgivningen en altafgørende rolle. Samtidig kan markederne komme til at fungere endnu bedre, hvis det indre markeds mangler afhjælpes og visse skatte- og afgiftsbestemmelser fjernes, eftersom de hindrer virksomhederne i at udnytte markedet fuldt. Samhørighedspolitikkerne, navnlig regionalpolitikken og beskæftigelsespolitikken, kan også bidrage aktivt til processen omkring strukturændringer, især ved at fremme udvikling og udbredelse af viden. En bæredygtig udvikling kan også yde et positivt bidrag til industriens konkurrenceevne, navnlig ved at skabe en bæredygtig produktionspolitik. Endelig skal industripolitikens internationale dimension videreudvikles, især med henblik på at give fællesskabsvirksomhederne bedre adgang til markedet i tredjelande og eksportere gode lovgivningsmæssige tilgange, som Unionen har udviklet på det indre marked.

For det tredje skal Unionen videreudvikle industripolitikens sektordimension. Det drejer sig om at analysere forhåndenværende horisontale instrumenters effektivitet i sektorerne for at undersøge deres relevans og i givet fald at foreslå hensigtsmæssige justeringer. Kommissionen redegør i meddelelsen for de sektorspecifikke initiativer, der allerede er lanceret i de seneste måneder, og nævner flere nye initiativer i sektorer som f.eks. automobil- eller maskinindustrien.

Europas konkurrenceevne afhænger i vid udstrækning af industrien. Men Fællesskabets institutioner og medlemsstaterne bør bidrage til at skabe gunstige forhold for virksomhederne. Kombineret med hinanden bør de omtalte aktiviteter kunne hjælpe den europæiske industri, navnlig i de nye medlemsstater, med at klare den udfordring, der ligger i de strukturelle ændringer, og således bidrage til at nå det mål, som EU satte sig for fire år siden på Det Europæiske Råds møde i Lissabon.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1.	INDLEDNING	5
2.	DEN EUROPÆISKE INDUSTRI VIS-A-VIS INDUSTRIALISERINGEN: EN DIAGNOSE	6
2.1.	Omfordelingen af ressourcer i retning af serviceydelser må ikke forveksles med afindustrialisering	6
2.2.	... Men der har dog for nylig vist sig foruroligende tegn	8
2.2.1.	Nedgang i produktivitetstigningen og årsagerne hertil.....	8
2.2.2.	Svækket konkurrenceevne på internationalt niveau.....	12
2.3.	Den Europæiske Union vis-a-vis ændringer	15
3.	MULIGHEDER SOM FØLGE AF UDVIDELSEN	17
3.1.	Klart attraktive nye medlemsstater.....	17
3.2.	Skal disse muligheder udnyttes, kræver det sikkerhed og stabile forskriftsmæssige rammer	18
4.	REDSKABER TIL AT LEDSAGE STRUKTURÆNDRINGERNE.....	19
4.1.	Lovgivningsmæssige rammer til fordel for industrien.....	21
4.1.1.	Bedre lovgivningsmæssige rammer	21
4.1.2.	De enkelte parters ansvar	24
4.2.	Optimere synergierne mellem de forskellige politikker.....	24
4.2.1.	Stille viden til rådighed for virksomheder	26
4.2.2.	Bedre fungerende markeder	31
4.2.3.	Samhørighedspolitikker som led i håndteringen af industrielle og strukturelle ændringer.....	33
4.2.4.	Bedre overensstemmelse mellem bæredygtig udvikling og konkurrenceevne	35
4.2.5.	Fremme fællesskabsvirksomhedernes udvikling på internationalt plan	36
4.3.	Industripolitik afpasset efter de enkelte sektorer	38
5.	KONKLUSION: GØRE EN INDSATS FOR AT SIKRE EN KONKURRENCEDYGTIG EUROPÆISK INDUSTRI	40
	BILAG.....	42

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN

Opfølge strukturændringer: En industripolitik for det udvidede Europa

1. INDLEDNING

Industrien spiller en afgørende rolle for Europas velfærd. Den europæiske økonomi afhænger fortsat af fremdrift i industrien, som i øvrigt selv kædes tættere og tættere sammen med serviceydelser ved bl.a. at bidrage til servicesektorens udvikling. Fællesskabets industrisektor viser opmuntrende resultater, og dens fremskridt på miljøområdet og inden for visse teknologiske sektorer er almindeligt anerkendt. Industrien står nu imidlertid over for store udfordringer, internt (stadig hurtigere teknologisk udvikling, manglende overensstemmelse mellem kvalifikationer og behov), eksternt (samfundets forventninger til forbruger-, miljø- og sundhedsbeskyttelse) og internationalt (nye konkurrenter på verdensplan).

I den forbindelse giver flere og flere udtryk for bekymring, om disse udfordringer risikerer at flytte store dele af industriproduktionen til lande med lavere omkostninger og lempeligere forskriftsmæssige krav. Begrebet ”afindustrialisering”¹ afspejler frygten for, at Fællesskabets industrisektor skal få sværere og sværere ved at stå mål med en konkurrence, der opfattes som uovervindelig og til tider illoyal. I øvrigt overvejer flere regeringer, om fænomenet bl.a. kan tilskrives for meget regulering. Den Europæiske Union skylder sig selv at være opmærksom på disse bekymringer, undersøge, om de er velbegrundede, og i givet fald sørge for hensigtsmæssige politiske modforanstaltninger.

Denne meddelelse har først og fremmest til formål at analysere konkurrenceevnen i Fællesskabets industrisektor og vurdere, hvorvidt og i hvilket omfang, der er fare for afindustrialisering. Begrebet afindustrialisering dækker i sig selv over mange fænomener, hvoraf nogle virker mere skræmmende end andre, og der er derfor behov for en nærmere analyse. Dernæst indeholder meddelelsen forslag til konkrete løsninger, således at Europa kan give industrisektoren i Fællesskabet et miljø, som fremmer aktivitet og udvikling. Inden for disse optimerede rammer vil industrien både kunne varetage sin rolle som velfærdsskaber og løfte sit ansvar over for samfundet. Den vil således kunne yde et stort bidrag til de mål, som Den Europæiske Union satte sig på Det Europæiske Råds møde i Lissabon med hensyn til konkurrenceevne og vækst.

Afindustrialiseringen kan afværges. Hvis alle gør en indsats, er det muligt at skabe en positiv udvikling. Kommissionens meddelelse skal ses som et svar på denne udfordring.

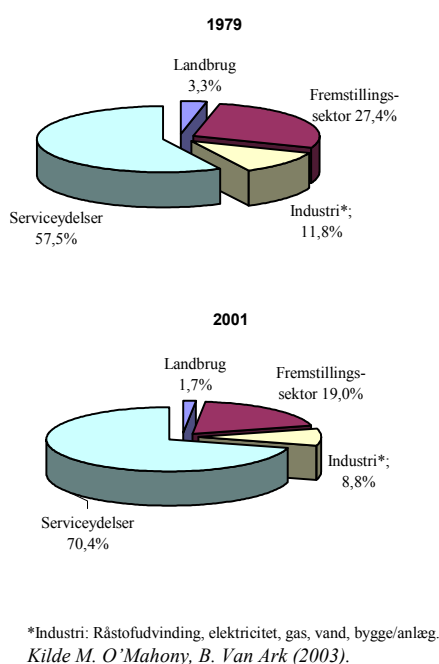
¹ Det er navnlig Tyskland, Frankrig og Det Forenede Kongerige, der har givet udtryk for bekymring. Det skete i fælles henvendelser fra kansler Gerhard Schröder, præsident Jacques Chirac og premierminister Tony Blair til Kommissionens formand, Romano Prodi, i februar og september 2003, og på Det Europæiske Råds møde i Bruxelles i oktober 2003 blev Kommissionen anmodet om at fremsætte forslag til forebyggelse af afindustrialisering.

2. DEN EUROPÆISKE INDUSTRI VIS-A-VIS INDUSTRIALISERINGEN: EN DIAGNOSE

2.1. Omfordelingen af ressourcer i retning af serviceydelser må ikke forveksles med afindustrialisering...

Industriens aftagende rolle inden for økonomien skal ses som led i en langsigtet omstrukturering. Den svarer til en omfordeling af ressourcerne i retning af serviceydelser i industrilandene - Europa, USA og Japan - som startede i slutningen af 1950'erne (tabel 1 i bilaget). Fremstillingsindustriens relative andel af den samlede beskæftigelse og den samlede merværdi er faldet, mens den er steget regelmæssigt for serviceydelser (figur 1).

Figur 1 : Merværdi fordelt på sektorer EU - 15

Denne udvikling skyldes hovedsagelig, at produktiviteten er steget mere inden for industrien end i servicesektoren (tabel 2 i bilaget). Derfor er der hele tiden blevet overført arbejdspladser fra industrien til servicesektoren. Selvom de fleste industrisektorer har noteret et tab af arbejdspladser, har de samtidig registreret en større merværdi og øget produktivitet. Det gør sig bl.a. gældende i sektorer som den kemiske industri, luft- og rumfartsindustrien, sektoren for telekommunikationsudstyr, men også i en række andre industrisektorer (jf. tabel 3 i bilaget). Denne udvikling vil sandsynligvis forårsage tilpasningsvanskeligheder, men må dog ikke opfattes som en trussel. Det drejer sig snarere om en normal følge af den økonomiske fremgang og derfor om en udvikling, som bør tilskyndes og fremmes.

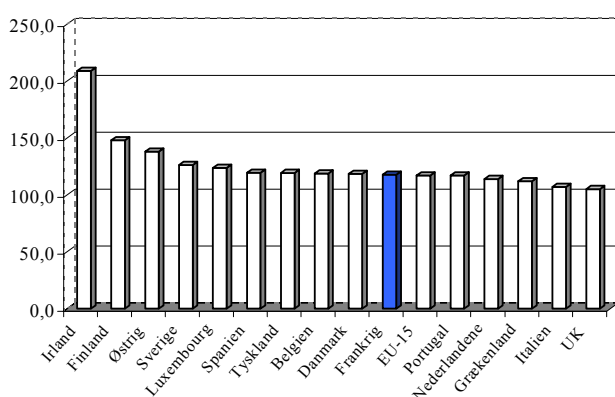
En omfordeling af produktionsfaktorerne er tvingende nødvendig for at kunne bevare konkurrenceevnen og en bæredygtig vækst. Men der er mange årsager til disse ændringer - det være sig den internationale samhandel², ændringer i adgangen til naturlige ressourcer eller den teknologiske udvikling.

Ændringer i industrisektoren³ er i det store hele gavnlige, hvis de foregribes, kortlægges og følges op på en hensigtsmæssig måde. De må ikke forveksles med total afindustrialisering. Sidstnævnte, som er langt mere foruroligende, forudsætter en fuldstændig tilbagegang inden for industrisektoren - kendetegnet ved et samtidigt fald i beskæftigelsen, produktionen og produktivitetsstigningen og yderligere forværret af et handelsunderskud. En sådan udvikling kanpr. definition kun bestemmes med sikkerhed på lang sigt. Men med de forhåndenværende data er det ikke muligt at konkludere, at et sådant fænomen gør sig gældende i EU. Ganske vist har enkelte sektorer i en ret lang periode noteret en varig nedgang i både beskæftigelsen

² Ændringerne i industrisektoren hænger desuden sammen med globaliseringen, således som det burde fremgå af en undersøgelse af, hvordan den europæiske økonomi indgår i den internationale arbejdsfordeling. Resultaterne forventes at foreligge i sommeren 2004.

³ Til tider omtalt som relativ afindustrialisering.

**Figur 2 : Udviklingen i den industrielle produktion
i EU i perioden 1995-2000**
(Industriproduktionsindeks = 100 i 1995)

Kilde : Eurostat-NewCronos

lavere arbejdsomkostninger, ændringer som følge af udviklingen på energimarkedet eller et skred i de sammenlignelige fordele er koncentreret om visse regioner og sektorer. Det er ofte vanskeligt at foretage omstillinger, fordi det indebærer omstillinger af de menneskelige ressourcer. Samtidig er fordelene ved de industrielle forandringer ikke altid helt klare. Udviklingen falder sammen med en produktionsstigning i industrisektoren, hvilket afspejler øget velstand i EU og medlemsstaterne generelt. Det fremgår af udviklingen i de senere år (figur 2, diagram 5 i bilaget).

Den tiltagende sammenkædning af serviceydelser og industri ændrer industrisektorens struktur og understreger fremstillingsindustriens aftagende betydning. Fremstillingsindustrien har været tydeligt præget af outsourcing og har således i stigende omfang fået eksterne virksomheder til at levere en del af de serviceydelser, som tidligere blev varetaget internt (transport, logistik, IT osv.). Med dette skift har industrien kunnet koncentrere sig om sine egentlige aktiviteter. Det er blevet bekræftet gennem undersøgelser i virksomhederne. Mere end to tredjedele af de undersøgte virksomheder i Frankrig anvender i dag outsourcing⁵. Samtidig indeholder industriprodukter flere og flere serviceydelser, såsom eftersalgs- og vedligeholdelsesservice, hvilket øger sammenkædningen af industri - og servicesektor. Salget af en computer eller en bærbar telefon ledsages af et væsentligt immaterielt element (intens markedsføring, forretningsmæssig service...). Denne tendens gør sig også gældende for mere traditionelle produkter, såsom jern- og stålprodukter. Muligheden for at inkorporere serviceydelser i produkterne sætter de europæiske producenter i stand til at tilføje produkterne et kvalitativt indhold, som kan være en meget væsentlig fordel i en skærpet konkurrence og kan derfor fungere som en konkurrencefaktor. Dette fænomen bør tages i betragtning og være med til at nuancere de forhold, som kan konstateres ved en rent statistisk undersøgelse.

Fremstillingsindustriens konkurrenceevne er derfor stadig af afgørende betydning for resten af økonomien på grund af dens konsekvenser for andre aktiviteter, navnlig serviceydelser til virksomheder.

⁴ På grundlag af ISIC-nomenklaturen, rev. 3, med to cifre uden udvindingsindustrien, transport, elektricitet og vand. Det drejer sig om følgende sektorer: tekstil; beklædning; læder - skotøj; skibskonstruktion og -reparation; olieraffinering, kul og kernebrændsel.

⁵ Outsourcing 2002, barometerundersøgelse fra Ernst & Young, som omfattede 220 virksomhedsledere.

2.2. ... Men der har dog for nylig vist sig foruroligende tegn

Hvis de langsigtede tendenser ikke på indeværende tidspunkt bekræfter, at der er tale om afindustrialisering, hvor kommer så de bekymringer fra, som der ofte gives udtryk for? Der er bestemt nogle foruroligende udviklingstendenser.

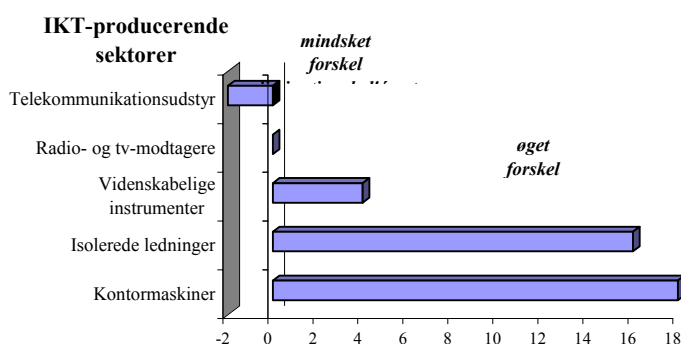
2.2.1. Nedgang i produktivitetstigningen og årsagerne hertil

Siden 1995 har man kunnet konstatere en tydelig nedgang i produktivitetstigningen i fremstillingssektoren i EU (tabel 2 i bilaget). Produktivitetstigningen har været drivkraften i den økonomiske vækst og i strukturændringerne. Produktivitetstigninger er fortsat afgørende for at kunne sikre industriens konkurrenceevne og garantere den bedst mulige fordeling af ressourcerne og jobskabelse inden for hele økonomien.

Der er ikke tale om en nedgang i produktivitetstigningen i alle industrilande, hverken i EU eller andetsteds. I USA og visse medlemsstater (Finland, Irland, Sverige) ligger produktivitetstigningen således over EU-gennemsnittet i fremstillingssektoren (tabel 6 i bilaget). Fænomenet er derfor ikke uundgåeligt og må ikke betragtes som et normalt led i de langsigtede strukturændringer, der finder sted i alle industrilande.

Produktivitetstigningen i Europa har været meget kraftig i de sektorer, der har et stort teknologisk indhold, sammenholdt med resten af økonomien. Men den har generelt ligget langt under produktivitetstigningen i de tilsvarende sektorer i USA. Forskellen mellem produktiviteten i Europa og USA er derfor blevet større. De største forskelle mellem EU og USA er at se i de sektorer⁶, der producerer IKT (figur 3), men også i de sektorer, der anvender IKT navnlig inden for serviceydelser⁷ (tabel 7 i bilaget). Forskellene gør sig også gældende i de sektorer, der anvender højt kvalificeret arbejdskraft (tabel 7 i bilaget). Denne klassificering falder i øvrigt til dels sammen med den, der er baseret på anvendelse af IKT.

Figur 3 : Sektorer, som har bidraget til forskelle i produktiviteten i forhold til USA i perioden fra 1994-1996 til 1999-2001
(produktivitet: EU i % af USA - forskel i procentpoint)

Kilde: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

I Unionen er der således både tale om en nedgang i produktivitetstigningen på industriområdet og skuffende resultater, navnlig inden for højteknologisektoren⁸.

⁶ Informations- og kommunikationsteknologi.

⁷ EU's har bedre resultater i en enkelt sektor, nemlig kommunikationstjenester. "EU Productivity and competitiveness: an industrial perspective". M. O'Mahony, B. Van Ark (2003) EU Economy Review 2003, COM(2003) 729.

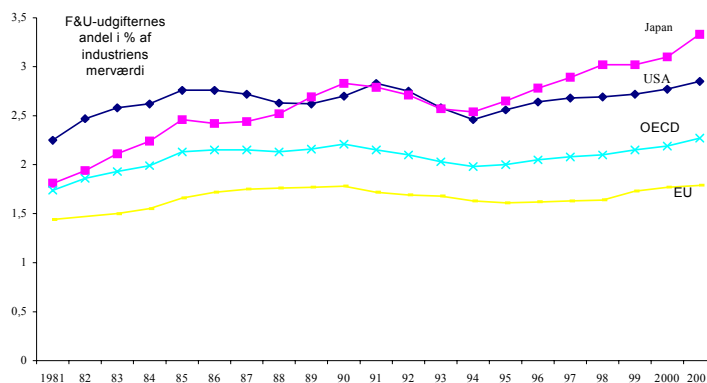
⁸ Disse fænomener behandles nærmere i de forskellige årlige udgaver af 'European Competitiveness Report' og i M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

Det kan ikke undre, at Kommissionen som svar på denne situation og med kraftig opbakning fra Rådet og medlemsstaterne har opfordret til en stigning i udgifterne til forskning og fremme af et mere udviklingsvenligt klima samt til at indføre teknologier, som kan bidrage til at afhjælpe EU's svagheder på dette område.

For her er de forhåndenværende data heller ikke specielt tillidsvækkende. Det Europæiske Råd i Barcelona fastsatte som målsætning at øge investeringerne i F&U inden for Union til hen ved 3% af BNP i 2010, og hværaf to tredjedele skal finansieres af den private sektor. De første resultater af den handlingsplan⁹, som Kommissionen lancerede i april 2003, er positive, men ligger endnu under målsætningen på 3%¹⁰. Det er navnlig den private sektors investeringer på forskningsområdet, der ligger langt under det nødvendige niveau, og derfor sakker EU et godt stykke bagud i forhold til Japan og USA (figur 4a)¹¹. Således investerede EU i 2002 samlet 38 % mindre end USA i F&U (hvilket dog er en smule bedre end i 2000, hvor EU's investeringer lå 40 % lavere). Forklaringen er hovedsagelig at finde i virksomhedssektoren, for i 2002 investerede denne sektor 87 mia. EUR mere i forskning i USA end i Europa¹² (forskellen er stadig stor, men var dog i 2000 på 104 mia. EUR). Endvidere er udgifterne til F&U i de højteknologiske sektorer lavere i Europa end i USA¹³ (figur 4b). Årsagerne til EU's mangelfulde resultater i forhold til USA skyldes følgende:

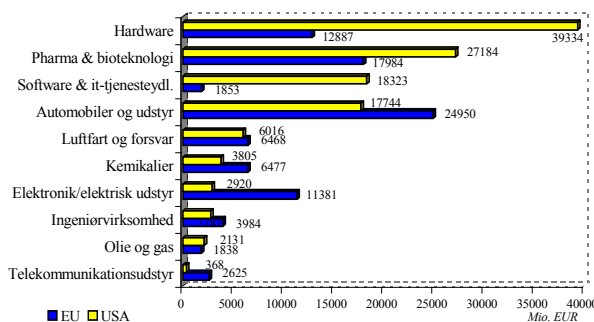
- større vanskeligheder med at faa adgang til private finansieringskilder til forskning,

Figur 4a: Udviklingen i erhvervslivets F&U-aktivitet

Kilde: OECD, MSTI (maj 2003)

Figur 4b: F&U-udgifter for førende europæiske og amerikanske virksomheder inden for udvalgte sektorer, 2002*.

Kilde: Udregnet på grundlag af F&U-udgifter afholdt af internationale virksomheder, som er førende inden for deres sektor. Towards a European Research Area. Science, Technology and Innovation. European Commission. Key figures 2003-2004.

⁹ KOM(2003) 226 endelig "Investere i forskning: en handlingsplan for Europa" af 30. april 2003.

¹⁰ I henhold til en økonometrisk undersøgelse, som blev gennemført for nylig, ville man ved at realisere denne målsætning kunne skabe 2 millioner arbejdspladser mere allerede i 2010 og derefter yderligere 400 000 arbejdspladser og en økonomisk vækst på 0,5% hvert år efter 2010. ("3% d'effort de R&D en Europe en 2010: analyse des conséquences à l'aide du modèle macro économétrique européen Némésis", januar 2004).

¹¹ Niveauet er forskelligt fra land til land. I Finland og Sverige udgør virksomhedernes udgifter til F&U mere i forhold til BNP og svarede i 2001 til henholdsvis 2,68 % og 2,84 % (European Business Economy, 2003, Eurostat).

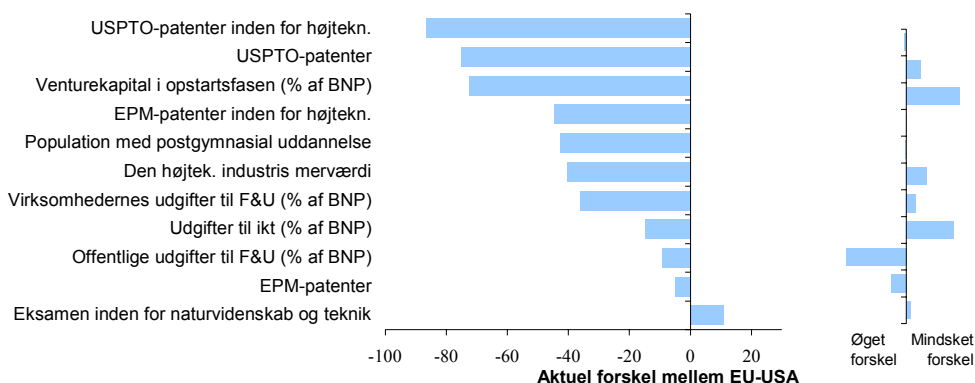
¹² I EUR 2000. Forskellen er dog blevet mindre siden 2000. Den var på 104 mia. EUR i 2000 og på 99 mia. i 2001.

¹³ Towards a European Research Area. Science, Technology and Innovation. Europa-Kommissionen. Endvidere har Kommissionen lanceret en europæisk resultattavle for industriens investeringer i forskning. Den første udgave offentliggøres i oktober 2004 med en klassificering af de 500 europæiske virksomheder og de 500 udenlandske virksomheder, der investerer mest i F&U, samt en oversigt over udviklingen i deres investeringer.

- større – undertiden for stor – forsigtighed over for risici (som det f.eks. ses af vanskelighederne i bioteknologiindustrien),
- utilstrækkeligt samarbejde mellem offentlige forskningscentre, herunder universiteter, og industrien,
- en langt lavere andel af forskere i den erhvervsaktive befolkning – 5,7 % mod 8 % – medens det antal ph.d.'ere inden for de naturvidenskabelige uddannelser og ingeniøruddannelserne, som uddannes pr. år i aldersgruppen 25-34, er højere – 0,55 % (0,49 % i 25-årsalderen) mod 0,41 %.

EU har gjort en indsats på innovationsområdet. Indikatorer, som muliggør sammenligning på internationalt plan, viser en forbedring med hensyn til de midler, der skal til for at øge innovationskapaciteten (risikovillig kapital, IKT-udgifter osv). Men til trods for disse opmuntrende tendenser er der fortsat stor forskel i forhold til USA (figur 5, tabel 8 i bilaget). Japan er også langt foran EU med hensyn til USPTO-patenter¹⁴, kvalificeret arbejdskraft og udgifter til IKT (diagram 8b i bilaget). Men innovationskapaciteten sætter fart i alle sektorer, og de lande, som f.eks. Finland og Sverige, der skaber mange fornyelser inden for de højteknologiske sektorer, er også dem, der skaber forholdsvis flere fornyelser inden for sektorer med et mindre teknologisk indhold¹⁵. Heraf fremgår det tydeligt, at det er nødvendigt at fremme innovation i alle industrisektorer, uanset hvor teknologisk intensive de er. Innovation inden for en traditionel sektor som skofremstilling sætter således visse europæiske producenter i stand til at gøre sig gældende inden for tekniske produkter til trods for skarp udenlandsk konkurrence og et faldende forbrug¹⁶. Det samme gælder for tekstil- og beklædningssektoren, hvor europæiske virksomheder har udviklet avancerede tekniske materialer og udviser forretningsmæssig kreativitet.

Figur 5 : Forskelle mellem EU og USA på innovationsområdet, 2002

* referenceåret varierer i forhold til indikatorerne for årene 1996-2002.

Kilde: Innovation Scoreboard, 2003. Forskelle mellem EU og USA angivet i procent.

¹⁴ Patenter fra "United States Patent and Trademark Office".

¹⁵ Innovation Scoreboard (technical paper n° 4).

¹⁶ "A nouveaux consommateurs, nouvelles stratégies industrielles", 2000, analyse udført af Crédoc for DIGITIP.

Den undersøgelse, som European Roundtable of Industrialists (ERT) foretog blandt store vigtige europæiske virksomheder i 2002¹⁷, og som viste, at mange af disse virksomheder havde til hensigt at flytte deres nye F&U-aktiviteter uden for Europa i den nærmeste fremtid, hvis de forskriftsmæssige rammer ikke blev bedre, understregede i høj grad dette budskab. Men empiriske undersøgelser¹⁸ viser tydeligt, at institutionelle og forskriftsmæssige rammer spiller en afgørende rolle for forskning, innovation, iværksætteri og produktivitetsstigning. De samme undersøgelser viser, at der alt i alt er langt flere forskrifter i Europa end i USA, navnlig på produktmarkedet¹⁹.

USA bliver i øvrigt ved med at tiltrække forskere og højt kvalificeret arbejdskraft i almindelighed²⁰. Det anføres ofte som en kilde til bekymring. Alene inden for lægemiddelindustrien viser 10-års prognoser, at denne "hjerneflugt" vil tage til. I forhold til EU investerer USA nemlig næsten dobbelt så meget i F&U, og det tiltrækker forskere²¹. Men det samme gælder for europæere, der studerer i USA. I henhold til visse undersøgelser regnede 11 000 af de 15 000 europæere, der havde taget en doktorgrad i USA, med at blive i landet for at arbejde. Det bekræfter landetstiltrækningskraft.

Kasse 1:
Lægemiddelindustrien: hvor forskrifter og innovation mødes

Lægemiddelindustrien er en sektor med en stor del af innovation, som afhænger af lovgivning, som er fastsat under hensyn til folkesundheden. På den måde illustrerer lægemiddelindustrien samspillet mellem disse to forhold, og at det er nødvendigt at definere lovgivning, som fremmer innovation. Dynamikken afhænger af evnen til at anvende og udnytte ressourcerne. Men den europæiske industri sakker bagud inden for innovation og F&U, og det truer konkurrenceevnen på lang sigt. Den europæiske industri skaber færre fornyelser end sin amerikanske konkurrent. I perioden 1992-2002 steg de årlige investeringerne i F&U med 8% i EU i modsætning til 11% i USA og nåede således op på henholdsvis 21 og 26 mia. \$. I perioden 1998-2002 blev der lanceret 44 nye lægemidler i EU i modsætning til 85 i USA. Men disse faktorer bestemmer ikke alene produkternes merværdiindhold; de gør det også muligt at tiltrække kvalificeret arbejdskraft. EU er ikke længere en særlig attraktiv mulighed, og derfor har mange producenter flyttet flere og flere af deres forskningsaktiviteter til USA. Mange unge færdiguddannede er fulgt med i deres spor, og der er tale om en ond cirkel for EU. De identificerede problemer tæller således bl.a. for få udgifter til F&U, men også institutionelle og forskriftsmæssige rammer, som stiller industrien hindringer i vejen - opsplittede markeder, manglende konkurrence de nationale markeder imellem, lange frister for markedsføring af nye lægemidler og priskontrol.

¹⁷ 'The European Challenge', Message from the European Roundtable of Industrialists to the Spring European Council, marts 2003.

¹⁸ The EU Economy: 2003 Review, Europa-Kommissionen, WP 18(1999), 28(2002), 329 (2002) fra OECD ; WP fra IMF (2003).

¹⁹ Forskrifter er et vidt begreb, som dækker flere former for bestemmelser. De økonomiske bestemmelser vedrører den måde, markederne fungerer på, og påvirker alle sektorer - statsintervention, konkurrence, handel, investeringer. De administrative bestemmelser afgør, hvor let det er at operere på markedet, og hvor dynamiske iværksættere kan være (forskriftsmæssige krav til oprettelse af en virksomhed...). Endelig regulerer de sektorspecifikke bestemmelser de offentlige serviceydelser, som nu til dels er ved at blive liberaliseret. Disse bestemmelser afhænger ikke alle af Fællesskabet, men falder også ind under medlemsstaternes kompetenceområde.

²⁰ "En mobilitetsstrategi for det europæiske forskningsrum", KOM(2001) 331 endelig udg. af 20.6.2001.

²¹ Bain & Company, 2003.

Problemerne er blevet analyseret i den højtstående gruppe G10, som Kommissionen har nedsat, og derfor har det været muligt at identificere de påkrævede politiske tiltag. En del af tiltagene er allerede iværksat og tager form af en revision af lovgivningen om lægemidler, som blev vedtaget formelt af Europa-Parlamentet og Rådet i marts 2004 og træder i kraft i slutningen af 2005. Dette gælder f.eks. for fremskyndelse af proceduren for godkendelse af lægemidler, harmonisering med fastlæggelse af en periode på ti år for beskyttelse af videnskabelige data om nye lægemidler med mulighed for forlængelse med yderligere et år i tilfælde af supplerende innovative data, udvidelse af anvendelsesområdet for den centraliserede procedure, som muliggør hurtigere adgang til hele det indre marked, og endelig styrkelse og systematisering af proceduren for ”videnskabelig rådgivning” af virksomheder i de afgørende forsknings- og udviklingsfaser.

* Bain & Company **Global Competitiveness in Pharmaceuticals. A European Perspective, Enterprise Papers, n°1-2001.

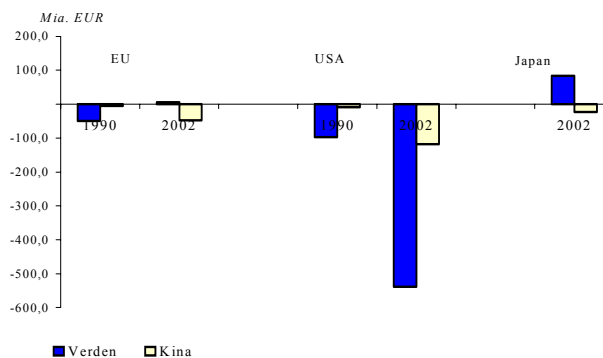
2.2.2. Svækket konkurrenceevne på internationalt niveau

Hvis indikatorerne for konkurrenceevnen i Fællesskabets industri inden for de højteknologiske sektorer ikke alle tegner sig lovende, hvordan står det saa til med EU's traditionelle sværvægtede inden for f.eks. den kemiske sektor eller maskinindustrien? Data om EU's evne til at konkurrere på pris i forhold USA viser, at EU fortsat er mest konkurrencedygtig inden for disse områder (tabel 9 i bilaget). Men disse sektorer bliver udsat for skarpere og skarpere konkurrence fra de nye vækstøkonomier. Denne globalisering af økonomien er ikke noget nyt. Men nu får producenterne fra de traditionelle produktionstigerlande i Sydøstasien, som allerede i mange år har leveret skarp konkurrence, følgeskab af producenterne i de to demografiske mastodonter, Kina og Indien.

- Nye konkurrencepoler

Kina dukkede op som konkurrent i 1980'erne på grund af lave produktionsomkostninger, der skyldes overflod af billig arbejdskraft. Landet har navnlig gjort sig gældende inden for legetøjs- samt tekstil- og beklædningsbranchen og ligger i skarp konkurrence med den europæiske og den amerikanske industri (figur 6). EU har i øvrigt et handelsunderskud inden for de mere traditionelle sektorer (diagram 10 i bilaget).

Figur 6 : Handelsbalance for EU, USA og Japan (over for verden og Kina)

Kilde: Eurostat, FN

I 1990'erne opstod der en anden form for specialisering, som var koncentreret omkring produkter med et større teknologisk (elektronisk) indhold og baseret på markedsføring af samlede produkter og udenlandske, navnlig japanske og sydøstasiatiske, firmaers tilstedeværelse i Kina. På det seneste er Kina begyndt at udvikle sig inden for andre sektorer med et stort teknologisk indhold såsom den kemiske sektor og endda "førende" sektorer (ikt, bioteknologi). Med oprettelsen af ”teknologiparker” i økonomiske målområder (Shanghai, Guangdong-provinsen), der skal tiltrække udenlandske virksomheder, viser de offentlige myndigheder, at de er indstillet på at udvikle disse kompetencer på industrielt niveau.

De kinesiske producenter viser nu interesse for kvalitetsaspektet, og det afspejler sig i en vilje til at udvikle og globalisere egne mærker og fremme nationale vindere. Kinesiske virksomheder giver - med de offentlige myndigheders støtte - udtryk for, at de er indstillet på at blive "globale aktører" på alle markeder, navnlig inden for bestemte områder - elektronik, husholdningsudstyr - hvor landet har specialiseret sig. Visse kinesiske virksomheder - f.eks. TCL - har udviklet deres mærker på hjemmemarkedet og gør nu deres indtog på de vestlige markeder på den måde, at de får adgang til forbrugerne gennem europæiske producenters mærker og distributionsnet (Thomson). Der begynder også at dukke andre navne op - Haier og Galanz inden for husholdningsudstyr.

Kasse 2 : Kilder til bekymringer med hensyn til fremstillingsindustriens grundlag

På det seneste er flere af Europas industrisektorer – bil-, rumfarts-, maskin- og metalindustrien - blevet udsat for en ny form for konkurrence på internationalt plan, som ikke længere begrænser sig til markedet for fremstillingsprodukter, men som nu også har bredt sig til selve grundlaget for produktionsprocessen, dvs. til erhvervelsen af råstoffer.

I flere måneder har der således været kraftige spændinger på markederne for visse primære (f.eks. stål, ædel- og non-metaller, kul, gummi) og sekundære (genbrugsmetal) råstoffer, hvilket hovedsagelig skyldes den kraftige vækst i den kinesiske fremstillingsindustri. Kina er blevet en af de største forbrugere af genbrugsmetal. I de sidste fire år er EU's eksport af kobber- og aluminiumsaffald til Østen fordoblet og udgør nu 400 000 t for hvert metal. Samtidig har EU registreret en kraftig nedgang i sine importkilder for de samme produkter (fra henholdsvis 700 000 til 400 000 t og 700 000 til 450 000 t). Denne situation skaber vanskeligheder for de europæiske producenter, der anvender disse råstoffer. Hen ved 30-40 % af metalproduktionen i EU er baseret på genbrugsmetal.

På indeværende tidspunkt er nedgangen ikke tilstrækkelig til at man kan danne sig et overblik over dette nye fænomen, som ifølge visse analytikere snart kan brede sig til energiprodukter. Men fortsætter denne udvikling, kan den blive til en alvorlig trussel for konkurrenceevnen i visse europæiske industrisektorer.

Samtidig vokser Indiens potentiale støt, og ser man bort fra de traditionelle sektorer, såsom tekstilsektoren, har landet udviklet en nichestrategi inden for områder med kraftig værditilvækst, f.eks. bioteknologi og IKT, og satser på oprettelse af klynger ("clusters"), som omfatter lokale virksomheder og amerikanske og europæiske multinationale virksomheder.

- ... øger presset for udflytning

Hele denne udvikling - som har taget fart i løbet af ganske få år - kan, i nogle tilfælde med god grund - få én til at frygte, at visse industrier flytter til Kina, trækker andre brugere og leverandører med og reducerer det industrielle grundlag på det europæiske kontinent. Nogle virksomheder er allerede flyttet og har til hensigt at fortsætte ad samme vej for at udnytte de lavere arbejdsomkostninger. I henhold til en undersøgelse, som DIHK gennemførte i Tyskland i 2003²² blandt virksomheder, der investerer i udlandet, var hen ved 45% motiveret af udsigten til besparelser. Visse områder i Spanien står over for lignende problemer; det

²² Produktionsverlagerung als Element der Globalisierungsstrategie von Unternehmen. Maj 2003. Deutscher Industrie-und Handelskammertag (DIHK).

drejer sig navnlig om Catalonien, som oplever, at visse europæiske og andre virksomheder, som Philips og Samsung, flytter deres produktionsaktiviteter til andre steder i verden.

Fremdriften inden for de mest teknologiintensive sektorer i Kina kan samtidig få én til at frygte, at udflytningerne ikke længere begrænser sig til de traditionelle sektorer. Således begynder udflytningerne også at berøre forskningen og de højteknologiske sektorer. Det er dog vanskeligt at opgøre fænomenet i tal og holde det adskilt fra globaliseringen af industriaktiviteter. Med bedre infrastrukturer, ekspertise inden for forskellige højteknologiske sektorer, et godt uddannelsesniveau, stadig mere kvalificerede menneskelige ressourcer, gode universiteter og lavere forskningsomkostninger end i Europa har visse vækstøkonomier, navnlig Kina og Indien, visse fordele, som man ikke bør ignorere i europæiske og amerikanske industrikoncerner. Sidstnævnte begynder at udvikle F&U-aktiviteter i de pågældende lande med en tydelig afsmitning til følge på andre virksomheder i visse højteknologiske industrisektorer.

Endelig begynder udflytningerne nu også at gøre sig gældende inden for visse serviceydelser, hvor man benytter sig af kvalificeret engelsktalende arbejdskraft i Indien til en lavere pris. Disse serviceydelser for udenlandske kunders regning - ofte amerikanere eller briter, men i stigende grad ogsaa kunder fra andre europæiske lande - findes nu inden for "call centres", informatik, regnskabsføring og databehandling. I USA drøfter man netop disse udflytningers konsekvenser for økonomien nærmere betegnet for arbejdspladser og produktivitet.

Alle de sektorspecifikke betragtninger giver med god grund anledning til bekymring, men de bør dog ikke føre til generaliseringer på det makroøkonomiske plan.

Selvom der er gjort flere forsøg på at evaluere udflytningernes konsekvenser, er det stadig vanskeligt at sætte tal på deres omfang²³. Udflytningerne indgår som led i en omfattende overførsel af investeringer til udlandet, hvor EU er en af hovedaktørerne og en af dem, der drager størst fordel heraf. I 2002 modtog EU 85,9 mia. EUR (0,9% af BNP) i direkte investeringer fra lande uden for EU og investerede 130,6 mia. EUR (1,4% af BNP) uden for EU²⁴. Hovedparten af disse investeringer var rettet mod OECD-lande, med USA som den største aftager. De direkte investeringer i Kina er steget siden midten af 1990'erne, men udgjorde i 2002 kun 2% af Europas direkte investeringer uden for EU og kun en tredjedel af dem i Fjernøsten (efter Singapore og Filippinerne)²⁵. På den anden side har Europa stadig mange attraktive forhold, som bidrager til at sikre et ret gunstigt klima, f.eks. uddannelse og infrastrukturer af høj kvalitet, effektive offentlige tjenesteydelser og en velfungerende social dialog.

Endvidere er der fortsat uvished omkring deres konsekvenser for beskæftigelsen på makroøkonomisk plan. Udenlandske investeringer kan faktisk skabe yderligere handelsstrømme. I visse undersøgelser peges der på komplementaritet mellem handels- og investeringsstrømme. Udenlandske investeringer erstatter med andre ord ikke den nuværende eksport, men bidrager derimod til at intensivere samhandelen²⁶.

²³ I henhold til en rapport fra det franske senat i 2001 er udflytningerne et marginalt fænomen, som højst får betydning for 200 000-300 000 arbejdspladser. De svarer til 5% af Frankrigs direkte investeringer på nærmarkederne (CØE-landene, Maghreb-landene) og under 1% på fjernmarkederne.

²⁴ Disse skøn bekræfter afmatningen i disse strømninger efter væksten i perioden 1997-2000.

²⁵ European Union Foreign Direct Investment, Yearbook 2001, Eurostat.

²⁶ Fontagné L., Pajot M., Investissement direct à l'étranger et échanges extérieurs : un impact plus fort aux Etats-Unis qu'en France, Economie et Statistique, n° 326-327, 1999, 6/7.

Ikke desto mindre har visse sektorer og visse områder været særligt hårdt ramt af udflytninger. Derfor er det nødvendigt med en lokal og sektorspecifik tilgang for at forstå fænomenet og grundene til denne udvikling - er der tale om bestræbelser for at reducere omkostningerne og/eller et ønske om at slippe for uhensigtsmæssig regulering?

- Deltage i de nye vækstøkonomiers fremgang

Nye vækstøkonomier som Kina og muligvis Indien bidrager med deres demografiske vægt til at ændre konkurrenceforholdene på globalt plan. De har et meget stort vækstpotentiale og derfor kan denne udvikling ogsaa skabe nye muligheder. Det kinesiske marked er kendetegnet ved kraftig vækst og har bestemt et stort potentiale for europæiske virksomheder. Den europæiske industri har med et vist held gjort en aktiv indsats for at komme ind på det kinesiske marked, der har haft den hurtigste vækst i verden. Europæiske bilproducenter tegner sig for over 60% af salget på det hurtigt voksende kinesiske marked, og der er konstateret lignende succeser inden for vigtige områder som produktion af mobiltelefoner.

Endvidere er der stadig stor forskel på produktiviteten i lande som Kina og EU, og derfor har kinesiske producenter indtil videre ikke en definitiv komparativ fordel i de sektorer, hvor de investerer²⁷. Adgangen til det kinesiske marked åbner store muligheder for den europæiske industri, forudsat at der ikke samtidigt oprettes nye ikke-toldmæssige barrierer²⁸. Nu om dage tegner Kina sig faktisk for hen ved 8 % af EU's import i modsætning til 2,6 % i 1990, men kun for 3,4 % af eksporten i modsætning til 1,5 % i 1990. Visse sektorer fremviser kraftige vækstrater²⁹, og denne vækst kan udmærket fortsætte. Den hurtige udvikling i den kinesiske økonomi har allerede sat gang i den internationale samhandel. Den økonomiske udvikling er ikke et nul-sum spil. Et Kina, som bliver rigere og udvikler sig, bliver et Kina, som importerer mere. Det kan i øvrigt konstateres, at den europæiske industri ikke har været en del af produktionsopsplitningen på asiatisk plan, og at samhandelen i højere grad bygger på komplementaritet³⁰. Derfor kan adgangen til det kinesiske marked give industrien mulighed for at udnytte sine fordele.

2.3. Den Europæiske Union vis-a-vis ændringer

Situationen kan skitseres som følger:

Man kan ikke konkludere, at der er tale om en egentlig afindustrialisering i Europa. Det man ser, er snarere konsekvenserne af den løbende og, hvis virkningerne er koncentreret om bestemte sektorer eller regioner, ofte smertefulde, men i store træk gavnlige tilpasningsprocesser,

²⁷ I henhold til visse empiriske skøn, som indebærer en sammenligning af produktiviteten i Tyskland og Kina, er der stor forskel på de to lande, og produktiviteten i Kina udgør kun 8,6% af produktiviteten i Tyskland. Ruoen R., Manying B., China's Manufacturing Industry in an International Perspective: A China-Germany Comparison, *Economie Internationale*, 92 (2002), 103-130.

²⁸ Da Kina blev medlem af Verdenshandelsorganisationen lovede landet sine partnere at sørge for en væsentlig bedre adgang til Kinas enorme marked med henved 1,3 milliarder potentielle forbrugere: reduktion af toldafgifterne på fremstillingsprodukter fra 17 til 9 % i gennemsnit, sænkning af de højeste toldtariffer, afskaffelse af kontingenterne inden 2006, adgang til serviceydelse inden for de fleste sektorer, beskyttelse af intellektuel ejendomsret, bedre vilkår for oprettelse af udenlandske virksomheder etc.

²⁹ Energisektoren har haft en kraftig vækst (+22 %) i perioden 1995-2002, men andre sektorer som den elektroniske og den kemiske sektor har ogsaa haft stor fremgang (henholdsvis + 12 % og 13 %). (kilde : BCG).

³⁰ WP n°2002, CEPII (2002) ; WPS 2197, Verdensbanken (1999).

hvor ressourcerne hele tiden omfordeles til andre sektorer med komparative fordele. Tendensen på mellemlang/lang sigt, som er blevet analyseret, afspejler i højere grad justering end afindustrialisering.

I den senere tid, navnlig efter 1995, er der dog dukket foruroligende tegn op. Heriblandt findes visse allerede identificerede indikatorer som den senere tids dårlige resultater i Europa med hensyn til produktivitetsstigning, forskningsudgifter og innovationsevne. De har først og fremmest vist sig inden for det højteknologiske område, men også inden for de industrisektorer, hvor Europa ellers klarede sig godt.

Åbningen af den industrialiserede verdens økonomier er ikke et nyt fænomen, men aktørerne og omstændighederne i den internationale arbejdsfordeling er nye: Hastig udvikling siden den første oliekrise, enden paa den traditionelle nord-syd-arbejdsdeling, ny konkurrence fra landene i syd, som dog ikke har røkket synderligt ved den dominerende stilling, som landene på den nordlige halvkugle indtager i verdenshandelen, arbejdsfordeling i brancherne og ikke længere alene mellem brancherne og segmentering af produktionsprocessen på internationalt plan. Den hurtige udvikling i eksportudbuddet fra de fremvoksende økonomier baserer sig paa den akkumulerede mængde menneskelige ressourcer, som har gjort det muligt for disse lande at foretage nye investeringer og trænge ind på relativt ”teknologiintensive” sektorer.

Mellem de industrialiserede lande ses der stadig hyppigere en kvalitativ arbejdsfordeling (eller handel med produkter af forskellig kvalitet mellem brancher). Såfremt de udvekslede produkter adskiller sig fra hinanden som følge af deres kvalitet eller den anvendte produktionsproces, sker udvekslingen på grundlag af en ny form for komparative fordele, hvilket medfører en positionering i henseende til kvaliteten. Et land, som specialiserer sig i produkter af høj kvalitet i en lang række brancher, vil i højere grad gøre brug af F&U og innovation med positive og kumulative følger for væksten.

Men analysen kompliceres af ugunstige økonomiske konjunkturer, navnlig i visse EU-lande. I hvilken udstrækning er de nuværende vanskeligheder resultatet af denne situation, og i hvilket omfang afspejler de den langsigtede økonomiske udvikling? Svaret er, at det er for tidligt at udtale sig, også selvom det er et utilfredsstillende svar. Endvidere er EU's evne til at konkurrere på pris blevet påvirket af valutakursændringerne i de senere år; umiddelbart efter at euroen blev lanceret, faldt den kraftigt i værdi i forhold til dollaren, hvorefter den steg ligeså meget igen.

De ovenfor nævnte elementer er risici ikkefakta. Men i betragtning af hvilken form for risici, der er tale om, er det nødvendigt at tage hensyn til dem.

Konkurrenceevnen er nøglen til en løsning på industriens problemer. Lukker man øjnene for konkurrenceevnen, vil de dårlige eksempler kun blive til flere. Beslutningen om at fremme konkurrenceevnen blev allerede truffet i Lissabon. I andre dokumenter beskrives den afstand, der fortsat er mellem EU's hidtidige resultater og Unionens ambitioner³¹. I den nuværende offentlige debat er der identificeret visse emner, som udgør ligeså mange store udfordringer for EU's industripolitik.

³¹ Beretning fra Kommissionen til det Europæiske Råds Forårsmøde - Gennemførelse af Lissabonstrategien - Reformen for den udvidede europæiske union - KOM(2004) 29 endelig af 21.1.2004. Overordnede økonomisk-politiske retningslinjer (KOM(2003) 4 endelig).

3. MULIGHEDER SOM FØLGE AF UDVIDELSEN

Den 1. maj 2004 får EU ti nye medlemsstater. Markederne har ganske vist været åbne i cirka ti år, men udvidelsen indfører lige konkurrencevilkår, eftersom EU's standarder og regler i fremtiden ogsaa vil være gældende i de tiltrædende lande. Udvidelsen er ensbetydende med store muligheder for industrien, både i de nuværende EU-lande og i de nye medlemsstater, forudsat at de udnyttes fuldt ud.

Kasse 3: Ændringer inden for tiltrædelseslandenes industri

I henhold til tal fra 2000 vil industrien i de nye medlemsstater tegne sig for 9 % af industrien i det udvidede EU og for 15 % af dens arbejdspladser.

Den økonomiske struktur i disse lande har ændret sig meget i det seneste tiår. Landbrugets og dernæst industriens andel af den samlede økonomi er faldet, mens serviceydelseerne er præget af kraftig fremgang.

De nye medlemsstater er i øjeblikket mere specialiseret inden for mere arbejdskraftintensive sektorer. De vigtigste industrisektorer er dem, der omfatter levnedsmidler og drikkevarer, transportudstyr, grundmetaller og metalprodukter. Nogle lande har specialiseret sig i tekstiler og træprodukter, navnlig de baltiske lande. Men den industrielle struktur i hovedparten af disse lande har gradvist ændret sig i retning af de mellemliggende eller højteknologiske sektorer og er således startet på en konvergensproces. Disse tendenser afspejler sig i udviklingen inden for samhandelen med EU.

Men omstruktureringen i disse lande vil helt sikkert fortsætte i de kommende år på grund af skærpet konkurrence.

Kilde: European competitiveness Report 2003. European Economy, Economic Paper, nr. 181, januar 2003: "Structural features of economic integration in an enlarged Europe: patterns of catching-up and industrial specialisation". Impact of enlargement on industry SEC(2003) 234 af 24.2.2003.

3.1. Klart attraktive nye medlemsstater

Udvidelsen gør de nye medlemsstater endnu mere attraktive for udenlandske investorer. Endvidere er den geografiske nærhed, de kulturelle ligheder og overtagelsen af den gældende fællesskabsret ogsaa til stor fordel for europæiske producenter.

I øjeblikket ligger enhedsarbejdsomkostningerne i tiltrædelseslandene langt under producenterne i EU-15 og udgør 16-53% heraf³². Denne fordel er et overgangsfænomen. Disse økonomier vil mere eller mindre hurtigt gennemleve en konvergensproces hen imod den øvrige del af EU³³. Endvidere skal deres omkostningsfordel reduceret da deres produktivitet er meget lavere i de nye end i de nuværende medlemsstater. Men de nye medlemsstaters komparative fordel har allerede fået mange producenter i de nuværende medlemsstater til at flytte dele af produktionen til de nye medlemsstater, og denne udvikling vil sandsynligvis fortsætte. På den måde kan man udnytte

³² Rapport om konkurrenceevnen 2003.

³³ Det lader i øvrigt til, at flere af dem allerede oplever, at visse aktiviteter, som det var lykkedes dem at tiltrække, nu udflyttes til lande med lavere arbejdsomkostninger såsom Rumænien, Ukraine.

befolkningens høje kvalifikationsniveau, de fleksible arbejdsmarkeder og de store udenlandske investeringer, som det er lykkedes tiltrædelseslandene at tiltrække.

Jerntæppets fald og den deraf følgende åbning af markederne har banet vejen for en omfordeling af produktionskapaciteten på hele det europæiske kontinent. Overførslen af produktion til de central- og østeuropæiske lande kan fortsat skabe større problemer for de områder i de nuværende medlemsstater, der bliver berørt af udflytningerne. Bevægelserne har store konsekvenser på lokalt plan, navnlig i de områder, som traditionelt har specialiseret sig i de pågældende aktiviteter. Det har f.eks. været tilfældet for Baden-Württemberg-området. I 1990'erne led området under konkurrence fra de centraleuropæiske lande, hvor visse tyske virksomheder fra maskin- og bilindustrien havde installeret sig. Men denne krise endte med at skabe nye muligheder. De regionale myndigheder samlede sig om at gøre en indsats for innovation og fremme af klynger ("clusters") inden for industrier som mikroelektronik og IKT, og dermed blev der en succeshistorie ud af, hvad der i begyndelsen lignede en krise.

Udvidelsen af det indre marked får uden tvivl større konsekvenser for industrien i visse geografiske områder og sektorer i de nuværende medlemsstater. Det kan bl.a. blive tilfældet for grænseregioner navnlig med små og mellemstore virksomheder, som leverer til det lokale marked (især i Tyskland og Østrig). Specialiseringen i arbejdskraftintensive produkter har allerede i hen ved ti år skærpet konkurrencen for de lande i EU-15, som i højere grad har specialiseret sig inden for sådanne sektorer (Grækenland, Portugal, Spanien).

Men indtil videre kan adgangen til de nye medlemsstater dog give mulighed for at beholde den produktion i EU, som ellers ville være blevet overført til Fjernøsten, og man kan sikre de pågældende sektors konkurrenceevne, p.g.a. omlægning af værdikæden inden for Europas grænser. Tekstil- og beklædningsindustrien, hvor arbejdsomkostningerne udgør en stor del af produkternes pris, har bl.a. flyttet produktionsforløbet til de nærmeste lande i Østeuropa og Middelhavsområdet. Her på det seneste er andre sektorer, som f.eks. bilindustrien, også begyndt at omorganisere deres værdikæder for at udnytte tiltrædelseslandenes fordele. En sådan strategi kan gøre det muligt at bevare aktiviteter i EU (15), som ellers ville risikere at blive flyttet til tredjelande. F.eks. har den finske virksomhed Nokia flyttet en del af sin produktion til lande i Østeuropa for at nedbringe sine omkostninger, men bevarer en række højteknologiske fabrikker i Finland (Oulu og Salo). I øjeblikket er den vertikale differentieringsproces dog mere koncentreret om visse sektorer (i tillæg til tekstil- og bilindustrien kan man nævne elektrisk udstyr) og visse østeuropæiske lande³⁴. I forbindelse med en undersøgelse, som økonomiministeriet i Nederlandene³⁵ foretog i 2003, erklærede én ud af fem virksomheder i metalsektoren og inden for elektrisk udstyr, at de allerede havde en afdeling i de østeuropæiske lande, eller at de havde til hensigt at investere samme sted i løbet af de næste fem år. Som de største fordele anførte de forskellen på arbejdsomkostninger og arbejdskraftens kvalitet.

3.2. Skal disse muligheder udnyttes, kræver det sikkerhed og stabile forskriftsmæssige rammer

Et velfungerende indre marked i den udvidede Union kan begrænse de delvist negative følger af den proces, hvor ressourcerne omfordeles til sektorer med komparative fordele. Den

³⁴ Verdensbankens WP nr. 2611 (2001).

³⁵ Verplaatsing productie-faciliteiten naar Centraal-en Oost-Europa. FME. CWM. Ministerie van Economische Zaken. 2003.

europæiske industri vil blive mere konkurrencedygtig, hvis de nye medlemsstater integreres hurtigt og effektivt. og Overholdes indre markedsreglerne, kan processen med omfordeling af ressourcerne fremskyndes. Det kræver, at både de nye og de nuværende medlemsstater gør en indsats for at gennemføre og leve op til fællesskabslovgivningen, således at man kan udnytte mulighederne på det indre marked og den konkurrencedrevne innovation.

Harmoniserede, stabile og forudsigelige retlige rammer vil sikre, at markederne fungerer hensigtsmæssigt. De vil gøre det muligt at sikre den økonomiske aktivitet i de nye medlemsstater endnu mere. De burde også gøre det lettere for disse stater at overgå til en videnbaseret økonomi, navnlig ved hjælp af mere effektiv beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder.

Endvidere er de retlige rammer for det indre marked ofte kendetegnet ved en præference for fleksible løsninger, som derfor fremmer innovation. Det er ofte tilfældet i forbindelse med retsforskrifter for produkter. Kommissionen sikrer, at reglerne for det indre marked gennemføres i praksis i de nye medlemsstater. Her i de seneste år inden udvidelsen har Kommissionen lagt stor vægt på gennemførelsen i praksis og har samtidig sikret, at de fremtidige medlemsstater har tilstrækkelig forvaltningskapacitet. Det er navnlig fri handel med industriprodukter og mange serviceydelser, fællesskabsbestemmelserne om konkurrence og statsstøtte samt aftaler om gensidig anerkendelse af produktevalueringer, der har gjort det muligt at forberede de nye medlemsstaters integration på det indre marked.

Men gennemførelsen af den gældende fællesskabsret kræver dog stadig en stor indsats for industriens side i de nye medlemsstater. Industrien skal foretage omfattende investeringer får at overholde fællesskabsbestemmelserne, f.eks. om miljø og folkesundhed, på et tidspunkt, hvor den risikerer at blive udsat for øget konkurrence. Man må derfor passe på ikke at svække virksomhedernes konkurrenceevne i de nye medlemsstater, som allerede er konfronteret med de nye fællesskabsretlige bestemmelser. I forbindelse med Kommissionens integrerede konsekvensevaluering lægges der derfor altid, om nødvendigt stor vægt på de virkninger, som forslag og andre initiativer har på industrien og økonomien i al almindelighed i de nye medlemsstater. Retligerammer, der er forudsigelige og stabile, synes således at være en forudsætning for, at virksomhederne i de nye medlemsstater kan tage den udfordring op, der ligger i udvidelsen.

4. REDSKABER TIL AT LEDSAGE STRUKTURÆNDRINGERNE

Ovenstående analyse viser svaghederne ved Fællesskabets industrisektor og de risici, den står overfor, samt at det er nødvendigt at gøre en indsats for at sætte industrien i stand til at klare sig i konkurrencen på verdensplan. Kommissionens forslag til de nye finansielle overslag for 2007-2013 bekræfter endvidere, at man prioriterer at skærpe EU's konkurrenceevne³⁶ og har til hensigt at give EU de nødvendige midler hertil.

Til at ledsage strukturændringerne kræves der tre former for aktioner:

- Med gennemførelsen af princippet om ”bedre lovgivningsmæssige rammer” bliver industrien ved med at drage nytte af så integreret et marked som muligt. Det bør dog samtidig sikres, at den lovgivningsmæssige byrde ikke bliver unødvendig stor.

³⁶ Communication - ”Building our common Future - Policy challenges and Budgetary means of the Enlarged Union 2007-2013”, COM(2004) 101 af 10.2.2004.

- De andre fællesskabspolitikker, som hver på sin måde bidrager til industriens konkurrenceevne, skal også mobiliseres, men uden at tabe deres egentlige mål af sigte. Meddelelsen om en proaktiv konkurrencepolitik for et konkurrencedygtigt Europa, som vedtages samme dag som dette dokument, og som i detaljer beskæftiger sig med, hvordan denne politik bidrager til den europæiske industris konkurrenceevne, indeholder et eksempel på, hvilke fremskridt der er mulige ad denne vej.
- Endelig bør der tages hensyn til alle de specifikke behov i de forskellige industrisektorer.

Naturligvis vil de foranstaltninger EU iværksætter til opfølgning af de strukturelle ændringer med fordel kunne baseres på de erfaringer, man allerede har gjort sig med ledsageforanstaltninger, ikke mindst i jern- og metalindustrien.

Kasse 4:

Kommissionens metode til at løse problemerne i forbindelse med konkurrenceevnen

I de senere år har Kommissionen udviklet en metode til at løse konkurrenceevne problemer, både på horisontalt og sektorspecifikt niveau. Den tager udgangspunkt i en kombination af analyse, høring og tiltag.

Først skal der foretages en analyse af konkurrenceevnen for at finde frem til de givne udfordringer. Kun ved en nærmere analyse af industriens konkurrenceevne, der gør det muligt at afdække de positive og negative aspekter ved konkurrenceevnen og de rammebetingelser, der skal forbedres, kan det berettiges at træffe foranstaltninger på det industripolitiske område, både på horisontalt og sektorspecifikt niveau. Sådanne analyser kan bidrage til at identificere og foregribe strukturelle ændringer, især på sektorielt eller geografisk plan, og gøre det lettere at forberede passende ledsageforanstaltninger. De seneste initiativer inden for bioteknologi, luftfart og lægemidler tog alle udgangspunkt i en forudgående analyse af sektorens tilstand, hvor man hver gang identificerede, hvad der stod på spil.

Derefter skal de berørte parter høres. Høringen skal være tilstrækkelig omfattende og åben, således at der kan gives udtryk for alle relevante synspunkter, og således at de påtænkte tiltag kan gøres mere målrettede og lettere at acceptere for de berørte parter. Initiativerne baseres på oprettelse af højtstående høringsgrupper, som har repræsentanter for både industrien og de offentlige myndigheder, og som afgiver henstillinger med henblik på at forbedre sektorens konkurrenceevne (G10, STAR 21, LEADERSHIP 2015), samt på andre former for høring af de berørte parter.

Disse henstillinger får helt eller delvis opbakning af Kommissionen i en meddelelse. De gennemføres enten af EU eller medlemsstaterne, og gennemførelsen kræver, at der mobiliseres forskellige midler, forskriftsmæssige eller andre. Tiltagene skal svare specifikt til de identificerede behov og være af det rigtige omfang.

4.1. Lovgivningsmæssige rammer til fordel for industrien

4.1.1. Bedre lovgivningsmæssige rammer

Kasse 5: **EU's og medlemsstaternes rolle ved udstedelse af forskrifter**

Mange aspekter ved virksomhedernes aktiviteter er underlagt lovgivningsmæssige rammer. I forbindelse med investeringer skal de overholde by- og lokalplaner. De daglige aktiviteter er underlagt selskabs-, skatte-, socialsikrings- og arbejdsret (herunder sikkerhed og hygiejne på arbejdspladsen), regler om forureningsbekæmpelse og konkurrenceret. Produkterne skal være i overensstemmelse med de tekniske bestemmelser om sikkerhed, sundhed, miljø- og forbrugerbeskyttelse. Visse erhverv er af indlysende forsigtighedshensyn underlagt strenge regler, og det samme gælder retten til etablering og levering af visse serviceydelser, navnlig finansielle. Endelig er levering af visse serviceydelser af almen interesse (transport, energi, posttjenester) underlagt særlige regler, selvom om bestræbelserne på fællesskabsniveau i høj grad har mindsket disse serviceydelsers karakter af monopoler.

Reglerne kan fremme konkurrenceevnen, som det fremgår af erfaringerne med at opbygge det indre marked (hvor fælles bestemmelser erstatter nationale ordninger). Omvendt kan manglen på regler undertiden være et handicap for industriens konkurrenceevne som f.eks. i tilfælde af en forsinket indførelse af EF-patent. Fællesskabsbestemmelser kan i øvrigt føre til en forenkling af virksomhedernes administrative byrde, når det ikke længere er nødvendigt at henvende sig til flere administrationer men blot ved "en enkelt skranke" ("one stop shop"). Ved at fjerne hindringerne for handel inden for Fællesskabet, øge forbrugernes tillid til et grænseoverskridende marked og forenkle procedurerne for adgang til markedet eller produktbestemmelserne (produktikkerhed, fødevarerikkerhed osv.) kan regler også medvirke til at sikre markederne, både for forbrugerne og for virksomhederne, hvilket kan være gavnligt for konkurrenceevnen.

Både virksomheder, forbrugere og offentlige myndigheder finder, at det er nyttigt med rammer for virksomhedernes aktiviteter. En god del af disse lovgivningsmæssige rammer kan ikke undgås (f.eks. i forbindelse med skat, socialsikring og fødevarerikkerhed), men man kan spørge sig selv om, hvorvidt de altid er så gennemskuelige og effektive som muligt. Endvidere varetager visse lande, som har færre regler, de samme offentlige interesser med andre midler. I USA skaber retskulturen og forsikringsbehovet f.eks. på en anden måde egne regler og begrænsninger.

Fællesskabsreglerne dækker en lille del af selskabsretten, skatteretten og reglerne om socialsikring, navnlig dem om grænseoverskridende aktiviteter. Men hovedparten af reglerne er nationale. Regler for arbejdsmarkedet, sikkerhed på arbejdspladsen, forbrugerbeskyttelse og forureningsbekæmpelse er kendetegnet ved delt ansvar og har derfor et nationalt og et europæisk indhold. Regler for serviceydelser af almen interesse er snarere nationale inden for en fællesskabsramme.

De produkttekniske regler er absolut det område, hvor fællesskabslovgivningen spiller den største rolle. Omkring halvdelen af alle produkter skal opfylde formelle betingelser, inden de markedsføres. Flere lempelige krav vedrører etikettering eller emballering tager sigte på at oplyse om de risici, der er forbundet med det pågældende produkt. Andre krav er strengere og kan omfatte alt fra overholdelse af sikkerhedsbestemmelser til forudgående

markedsføringstilladelse, som i forbindelse med lægemidler. Fællesskabsreglerne er vedtaget for at sikre anerkendelse af beskyttelsesforanstaltninger på nationalt niveau. Der er langt flere nationale end fællesskabsbestemmelser. På produktområdet vedtog Kommissionen således 14 forslag i 2003. Samtidig underrettede medlemsstaterne Kommissionen om 486 foranstaltninger. Omkring 15% af de forslag, medlemsstaterne har underrettet Kommissionen om, er uforenelige med fællesskabsretten.

Sikring af enklere og bedre lovgivningsmæssige rammer er en langvarig proces. Processen startede med harmoniseringen af de forskellige nationale bestemmelser, som dannede grundlag for det indre marked. Den fortsatte med bestræbelser for at finde de mindst bindende midler til at nå offentlige mål. Fællesskabets ”nye metode” er et af disse midler. Man bør også fortsat fjerne unødvendige, komplicerede bestemmelser på nationalt niveau (såkaldt goldplating), som kan føre til opsplitning af markedet eller en ophobning af krav til virksomhederne. Bedre lovgivningsmæssige rammer indgår som led i denne forbedringsproces, som langt fra er afsluttet.

Der er allerede gjort fremskridt...

Gennemførelsen af handlingsplanen om bedre og enklere lovgivningsmæssige rammer har allerede muliggjort en væsentlig forbedring af den måde, Den Europæiske Union regulerer på. Alle initiativer, som kan få større økonomiske, sociale eller miljømæssige konsekvenser, gøres således til genstand for en nærmere konsekvensanalyse, hvor alle deres forskellige følger, navnlig for industrien og dens konkurrenceevne, undersøges. I nogle tilfælde er det i øvrigt nyttigt at udvide indsatsen. I forbindelse med REACH-pakken samarbejder Kommissionen f.eks. med industrien om at supplere en konsekvensanalyse, der allerede er fuldført, ved at fokusere på særlige problemer, som industrien har identificeret.

I visse tilfælde kan det endvidere være mere effektivt at anvende alternativer til den traditionelle lovgivning (f.eks. selvregulering, brug af europæiske standarder som støtte til samregulering, frivillige aftaler eller rammebestemmelser) for at skabe en passende balance mellem de tilstræbte mål og industriens interesse i at være konkurrencedygtig. Under forudsætning af, at visse krav overholdes, navnlig princippet om retssikkerhed, kan disse tilgange indebære en merværdi.

Endelig er der gjort fremskridt med at høre de berørte parter forud for ethvert initiativ, som kan få væsentlig indvirkning på virksomhedernes konkurrenceevne.

Kasse 6: Bedre høring: REACH-ordningen

Den 29. oktober 2003 fremsatte Kommissionen forslag til en ny rammelovgivning for det kemiske område. Den foreslåede ordning (REACH, Registration, Evaluation, Authorisation of Chemicals) sigter mod bedre beskyttelse af sundhed og miljø samtidig med, at Fællesskabets kemiske industri bevarer sin konkurrence- og innovationsevne.

Da Kommissionen lancerede forberedelserne i forbindelse med REACH-forslaget, foretog den en bred høring blandt samtlige berørte parter, bl.a. over internettet, med det formål at optimere forslaget omkostningseffektivitet. Kommissionen modtog over 6.000 svar i forbindelse med denne høring. Som følge af disse bidrag blev der foretaget flere ændringer af det oprindelige forslag. Kommissionen kunne ændre sin konsekvensanalyse og foretage forbedringer, som skønnes at ville medføre besparelser på 80% af industriens direkte omkostninger (svarende til over 10 mia. EUR).

... Men det er nødvendigt at fortsætte for at lette den lovgivningsmæssige byrde

Rådet har givet udtryk for et ønske om fremskridt i to retninger³⁷. For det første ønsker Rådet, at der fokuseres mere målrettet på konkurrenceevnen, når nye initiativer gøres til genstand for den integrerede konsekvensanalyse, som også dækker miljø og sociale spørgsmål. For det andet bør der udfoldes bestræbelser for at evaluere den gældende fællesskabslovgivnings kumulative virkning på virksomhedernes konkurrenceevne, idet der tages hensyn til et eventuelt samspil mellem lovgivnings- eller reguleringssmæssige redskaber iden for forskellige politikker. Sådanne evalueringer kunne vise sig at være specielt relevante for visse specifikke industrisektorer, hvis konkurrencemæssige stilling er meget følsom over for konkurrence fra tredjelande. Bilindustrien ville være et godt eksempel.

Det Europæiske Råd tog på sit forårsmøde i 2004 (Bruxelles, den 25.-26. marts 2004) disse ønsker ad notam og udtrykte tilfredshed med "Kommissionens tilsagn om, i samarbejde med Rådet og Europa-Parlamentet inden for rammerne af den interinstitutionelle aftale om bedre lovgivning, yderligere at udbygge den integrerede konsekvensanalyseproces med særlig vægt på forbedring af konkurrenceevnedimensionen, og om sammen med Rådet at udvikle en metode til måling af de administrative byrder, der hviler på virksomhederne".

Formanden for Rådet, Romano Prodi, mindede om, at EU's strategi for vurdering af virkningerne er tværsektoriel og vedrører de økonomiske, sociale og miljømæssige virkninger, og bekræftede, at Kommissionen skulle undersøge, hvorvidt der som led i denne procedure er behov for en yderligere forbedring af visse konkurrencemæssige aspekter, navnlig i forbindelse med virksomhedernes administrative byrder.

Kasse 7: Forskrifternes kumulative virkning, f.eks. i bilindustrien

Bilindustrien er et vigtigt led i EU's økonomi. Den vedrører 6,5 mio. arbejdspladser direkte eller indirekte og bidrager med 5 % af BNP. Den yder et større bidrag til væksten inden for industrien og til innovation og beskæftiger kvalificeret arbejdskraft og bidrager på den måde til at realisere Lissabon-målet. Sektoren er nyskabende og reagerer på markedsudviklingen. F.eks. er det gennemsnitlige forbrug af brændstoffer i Europa væsentligt lavere end i USA.

I løbet af de sidste tredive år er det lykkedes EU at skabe en fælles godkendelsesordning for biler. Den harmoniserede lovgivning er et stort fremskridt i forhold til de forskellige nationale regler, der kendetegnede sektoren tidligere. Endvidere har den europæiske tilgang til reguleringen på dette område vundet indpas i store dele af verden på grund af De Forenede Nationers Økonomiske Kommission for Europa (FN/ECE).

De lovgivningsmæssige rammer for denne industri bliver mere og mere komplicerede. Der er blevet langt flere regler, f.eks. angående trafiksikkerhed eller miljøbeskyttelse, for både EU og medlemsstaterne har, til tider uden samordning, truffet lovgivningsmæssige initiativer, hvis interaktion og kumulative virkninger endnu ikke er evalueret i fuldt omfang. Der er derfor behov for en mere integreret metode og bestræbelser for at tage hensyn til de forskellige forhold, som påvirker bilindustriens konkurrenceevne. Det er navnlig målsætningen for den teknologiske platform ERTRAC (European Road Transport Advisory Council).

³⁷ Rådets (konkurrence) bidrag til Det Europæiske Råds møde i foråret 2004 (11. marts 2004).

Endvidere er Kommissionen i færd med at træffe nye foranstaltninger til forbedring af lovgivningsarbejdets kvalitet både på EU-plan og i medlemsstaterne:

- udveksling af god praksis for regulering med og mellem medlemsstater,
- arbejde med henblik på at definere indikatorer for lovgivningsmæssig kvalitet,
- efterfølgende undersøgelser af virkningerne af lovgivningsinitiativer og andre tiltag,
- arbejde med henblik på at identificere årsagerne til for megen lovgivning.

Kvaliteten af de dybtgående konsekvensevalueringer må også være af afgørende betydning for den troværdighed, Kommissionens forslag tillægges. For at sikre at disse analyser er af kvalitet, har Kommissionen til hensigt at oprette en rådgivende instans med specialister i sin egen midte, således at den kan vejlede Kommissionen om, hvilke metoder der skal anvendes i forbindelse med analyserne.

I øvrigt bør man undersøge og tage højde for virkningen af gældende og nye retsforskrifter om produkt- og servicemarkeder, navnlig dem om forskning og innovation. I den forbindelse er det vigtigt at tilstræbe, at man tilstrækkeligt tidligt får identificeret de områder, hvor den gældende lovgivning eller mangel på lovgivning hindrer udvikling og anvendelse af ny teknologi, og i givet fald at træffe de nødvendige foranstaltninger for at afhjælpe problemerne. Denne forebyggende tilgang, som går ud på at tilpasse de lovgivningsmæssige rammer til fremdriften i den teknologiske udvikling, vil navnlig blive anvendt sammen med de berørte parter inden for de europæiske teknologiske platforme.

4.1.2. De enkelte parters ansvar

Den europæiske industris konkurrenceevne vedkommer alle. Derfor skal Rådet og Europa-Parlamentet sørge for, at de foranstaltninger, der følger af lovgivningsprocessen, ikke skader konkurrenceevnen, men samtidig opfylder deres egne mål. Kommissionen er rede til at støtte dette tiltag. Den kan bistå de andre institutioner med at evaluere konsekvenserne af ændringsforslag under den interinstitutionelle aftale om bedre og enklere lovgivningsmæssige rammer. I den forbindelse har Rådet (konkurrence) på opfordring af Det Europæiske Råd meddelt, at det har til hensigt at holde øje med forslag, som kan få væsentlige konsekvenser for konkurrenceevnen, selvom de ikke direkte henhører under dets ansvar.

Endelig har Fællesskabet kun begrænsede kompetencer og instrumenter på det industripolitiske område. Medlemsstaterne bør også sørge for, at de regler, de vedtager, ikke får negative følger for virksomhederne (f.eks. ved at gøre det vanskeligere at få adgang til markedet eller ved at forhale udviklingen af nye aktiviteter eller nye teknologier) eller lægger uberettigede hindringer i vejen for samhandelen i strid med princippet om gensidig anerkendelse.

4.2. Optimere synergierne mellem de forskellige politikker

Europas konkurrenceevne afhænger i høj grad af industrien. Men fællesskabsinstitutionerne og medlemsstaterne bør medvirke til at skabe gunstige forhold for virksomhederne.

Kommissionen og Rådet har for nylig været inde på behovet for en integreret tilgang til spørgsmålet om konkurrenceevne³⁸.

I den foregående meddelelse om industripolitikken fremhævede man mulighederne for synergier mellem forskellige fællesskabspolitikker. Ved en nærmere undersøgelse viste det sig at være muligt at identificere konkrete initiativer inden for frem områder - viden, det indre marked, samhørighed, bæredygtig udvikling og en international dimension - med det formål at forbedre fællesskabspolitikernes bidrag til industriens konkurrenceevne.

Kasse 8: Tilnærmelse af det analytiske grundlag for Fællesskabets politikker

Hvis synergierne mellem Fællesskabets forskellige politikker skal optimeres for at få den størst mulige positive indvirkning på industriens konkurrenceevne, forudsætter det, at det analytiske grundlag for disse politikker er kohærent og tilstrækkeligt. På den måde kan der sikres bedre samhørighed mellem politikernes respektive virkninger. For at forbedre grundlaget har Kommissionen foretaget to såkaldte "analyser af analyser".

Den første gjaldt en analyse af samspillet mellem beskæftigelse og vækst. Resultaterne af analysen viser, at det er muligt at forfølge produktivitetsstigning og øget beskæftigelse samtidig, navnlig på mellemlang sigt. Disse to faktorer er afgørende for en bedre levestandard.

På mellemlang sigt bestemmes den økonomiske vækst først og fremmest af produktivitetsstigningen. Den afhænger så igen af forskellige forhold: Investering i kapitalgoder og IKT, teknologisk fremgang, administrativ modernisering og uddannelse. Øget beskæftigelse afhænger på længere sigt af forholdene på arbejdsmarkedet og af faktorer, som indvirker på udbuddet af beskæftigelse. I de seneste år er det snarere øget beskæftigelse end øget produktivitet, der har medvirket til væksten i al almindelighed. En højere beskæftigelsesgrad, bedre kvalifikationer og større fleksibilitet har bidraget til vækst med øget beskæftigelse.

Hvis man skal tilskynde en kraftig produktivitetsstigning og vækst i beskæftigelsen, er der behov for særlige reformer. Sådanne reformer tager sigte på at øge beskæftigelsesudbuddet og arbejdstagernes tilpasningsevne, forbedre reguleringen, fremme iværksætterkultur og innovation, åbne det indre marked for serviceydelser og forbedre moderniseringen af menneskelig kapital og teknologi. Samtidig bør de også hvile på makroøkonomiske rammer og stabil budgetpolitik.

Den anden analyse fokuserede på miljøpolitikens konsekvenser for de europæiske virksomheder.

I henhold til resultaterne af denne analyse fokuserer miljøreglerne hovedsagelig på tilvejebringelse og tildeling (eller gentildeling) af ejendomsrettigheder i forbindelse med brug og forurening af miljøressourcer. Ved at tvinge de berørte parter til at tage hensyn til de svindende miljøressourcer kan de bidrage til at øge effektiviteten på det økonomiske område. Men samtidig med at de muligvis sikrer en mere effektiv tildeling af ressourcerne, har de også store konsekvenser for fordelingen og skaber således "vindere" og "tabere".

³⁸ "Some Key Issues in Europe's Competitiveness - Towards an Integrated Approach", COM(2003) 704 final af 21.11.2003.

Miljøregulering bevirker i sidste ende, at produktionen bliver dyrere for visse virksomheder og sektorer. Selvom det er vigtigt for virksomhederne at have et korrekt indtryk af miljøreglernes omkostninger, er de mest interesseret i omkostningernes konsekvenser for innovationsmulighederne, rentabiliteten, priserne og efterspørgselsdynamikken. Konsekvenserne afhænger i vid udstrækning af (i) forskrifternes art – dvs. hvordan de påvirker råstofferne, produktionsprocessen og de endelige produkter; (ii) den måde, de berørte virksomheder finansierer forureningsbekæmpelse på; og (iii) markedsstrukturene (fleksibel efterspørgsel, konkurrence fra internationalt hold osv.).

Miljøregulering har den fordel, at visse virksomheder og sektorer oplever øget efterspørgsel og beskæftigelse, hvilket ikke ville have været tilfældet uden reglerne. De burde også medføre færre udgifter til råstoffer både for regulerede industrier, ved at tilskynde til bedre udnyttelse af ressourcerne, og for industrier, som i sidste ende drager fordel af mindre forurenede råstoffer og færre udgifter, når det drejer sig om arbejdstagernes sundhed og folkesundheden.

Fælles miljøbestemmelser på EU-niveau sikrer lige konkurrencevilkår for de virksomheder, der opererer på det indre marked. Det kan være berettiget med strengere miljøbestemmelser i nogle lande på grund af særlige miljø- og forureningsproblemer. Forskellige tilgange på nationalt plan, uanset om det skyldes ambitionsniveau eller redskaber, bør dog undersøges nærmere for sikre, at de rent faktisk og i juridisk henseende er i overensstemmelse med det indre marked og den måde, det fungerer på.

Mange trusler mod miljøet går på tværs af grænser og er af global karakter. Derfor kræver de, at der træffes foranstaltninger, som overskrider de enkelte landes eller regioners kapacitet. Det er f.eks. ikke tilstrækkeligt med tiltag udelukkende på EU-niveau for at genetablere ozonlaget eller reducere udslippet af drivhusgasser. Disse problemer kræver en global indsats og samordnede multilaterale bestræbelser. Derfor er det nødvendigt at sikre, at Europas vigtigste handelspartnere deltager og yder et tilsvarende bidrag, når det planlægges at gennemføre aktioner.

4.2.1. Stille viden til rådighed for virksomheder

Industriens konkurrenceevne fordrer bedre udnyttelse af viden. Det skal ske via tiltag inden for innovation, forskning, uddannelse af arbejdskraften, IKT og en konkurrencepolitik, der tager hensyn til denne dimension.

- Investere i forskning: En handlingsplan for Europa

Ud over at etablere et ”europæisk forskningsrum”, der tager sigte på at skabe et indre marked for forskning og teknologisk udvikling og modvirke den fragmentering, der for tiden præger europæisk forskning, har Europa også udarbejdet en handlingsplan for på den måde at øge investeringerne i forskning og bringe de samlede F&U-investeringer i Europa op på 3 % af BNP i 2010, samtidig med at kvaliteten højnes og forskningen i højere grad tilpasses efterspørgslen på markedet³⁹. Handlingsplanen forudsætter, at der iværksættes en lang række foranstaltninger på andre områder end forskning og innovation, og at alle offentlige støtteinstrumenter forbedres.

³⁹ KOM(2003) 226 endelig ”Investere i forskning: en handlingsplan for Europa” af 30. april 2003.

Handlingsplanen har tre hovedmål:

1. Det offentlige finansiering af forskning skal øges, på nationalt plan og EU-plan, i overensstemmelse med de europæiske budgetretningslinjer, og forbindelserne mellem forskning i offentligt regi og industrien skal styrkes.
2. Det menneskelige potentiale inden for videnskab og teknologi skal øges ved at give forskere bedre karriere- og mobilitetsmuligheder, genskabe interessen for de naturvidenskabelige fag blandt de helt unge og lempe opholdsreglerne for de bedste forskere fra tredjelande⁴⁰.
3. De overordnede betingelser skal forbedres, således at de fremmer industriens investeringer på forskningsområdet og tilskynder dem til at øge investeringerne i Europa. Der skal træffes nye foranstaltninger på flere områder, f.eks. vedrørende intellektuel ejendomsret, markedsregulering, konkurrenceregler, finansmarkeder og skattevilkår.

Handlingsplanen har til formål at trække forskningsinvesteringer til Europa, især private, og at øge de offentlige midler til hen ved 1 % af BNP i 2010 inden for rammerne af den åbne koordinationsmetode.

Kommissionen har for nylig fremsat forslag til de finansielle overslag for 2007-2013, hvor den viser vejen ved at foreslå mere end en fordobling af forskningsbudgettet. EU bør således koncentrere sin indsats om en række vigtige spørgsmål, der berører industriens konkurrenceevne direkte, såsom paneuropæiske partnerskaber mellem den offentlige og private sektor til gavn for teknologiforskning, forskningsinfrastrukturer, menneskelige ressourcer, den europæiske forsknings dynamik og produktivitet, etablering af ekspertisecentre og koordinering af nationale og regionale forskningsprogrammer og -politikker.

Blandt initiativerne i handlingsplanen er det især værd at lægge mærke til de teknologiske platforme. De bidrager til at fremme forskning og innovation og til at etablere "pilotmarkeder" i Europa⁴¹. De sætter den fælles dagsorden for forskningsindsatsen og forsøger derigennem at løfte det europæiske potentiale på avancerede teknologiområder vedrørende f.eks. nanoteknologi og brint og samtidig række de traditionelle sektorer en hjælpende hånd i lyset af de særlige udfordringer, de står over for. De kan medvirke til en væsentlig forbedring af konkurrenceevnen. For eksempel vil forskning i nye materialer eller nye produktionsmetoder være et af de indsatsområder, der skal udforskes og udvikles som led i en teknologisk platform for tekstil- og beklædningsindustrien. De teknologiske platforme bidrager til at skabe effektive offentlige og private forbindelser mellem forskning, industri, finansverden og politiske beslutningstagere. Deltagelsen af repræsentanter for den private sektor gør det navnlig muligt at sikre, at de teknologiske platforme fuldt ud tager hensyn til de forventninger, der knytter sig til det potentielle fremtidige marked på de pågældende områder, og til markedets behov.

⁴⁰ Kommissionen netop fremsat forslag om at fremme sagsbehandlingen og forenkle betingelserne for udstedelse af opholdstilladelse til forskere fra tredjelande - KOM(2004) 178 endelig af 16. marts 2004.

⁴¹ Meddelelse fra Kommissionen "Innovationspolitikken - en opdatering af EU's tilgang til Lissabonstrategien", op. cit., med henblik på en undersøgelse af pilotmarkeder.

- Innovationspolitik

Handlingsplanen om innovation for Europas konkurrenceevne, som Kommissionen fremlægger i løbet af sommeren 2004, har til formål at placere virksomheden i centrum for Europas innovationspolitik.

Handlingsplanen har seks hovedmål:

1. Tilskynde til enhver form for innovation, uanset om den er teknologisk eller ikke (organisatorisk), og fremme formidling af ekspertise til alle virksomheder.
2. Fremme effektiv formidling af viden og teknologi blandt virksomheder. Her bør medlemsstaterne og de regionale og lokale myndigheder spille en aktiv rolle, navnlig ved at fremme initiativer omkring virksomhedsklynger ("clusters").
3. Udvikle de menneskelige ressourcer med henblik på innovation. Der skal på en mere effektiv måde investeres flere midler i almen uddannelse og erhvervsuddannelse med henblik på at udvikle de kompetencer, der er nødvendige for innovation. På grundlag af analyser af kompetencebehovene bør Kommissionen, medlemsstaterne og de berørte parter fremme anerkendelse af erhverv, der specielt har med innovation at gøre⁴², og fremme mobiliteten på dette område, især på tværs af sektorer og i retning af små og mellemstore virksomheder.
4. Øge midlerne til investering i innovation. Fællesskabets finansieringsinstrumenter bør i højere grad orienteres i denne retning. Det er man allerede begyndt at gøre i forbindelse med det 6. rammeprogram for F&U (17,5 mia. EUR) og de regionale midler (195 mia. EUR i perioden 2000-2006). Denne tendens forventes at fortsætte i de kommende programmer.
5. Fremme lovgivningsmæssige og administrative rammer, som er til fordel for innovation. De intellektuelle ejendomsrettigheder bør forvaltes bedre, navnlig ved at virksomhedernes omkostninger i den forbindelse reduceres, og der oprettes en "hjælpeservice" til beskyttelse af patenter og intellektuelle ejendomsrettigheder.
6. Udvikle en model til innovationsstyring for Unionen. Aktørerne – medlemsstaterne, de berørte parter - mobiliseres for at starte en dialog, der skal gøre det muligt at identificere fælles målsætninger og skabe synergier. Kommissionen har til hensigt at foreslå medlemsstaterne ambitiøse fælles målsætninger og opfordre dem til at vedtage disse målsætninger inden udgangen af marts 2005.

- Overvejelser omkring forskningens fremtid inden for fremstillingsindustrien

Med en mere horisontal tilgang fremlægges der i efteråret 2004 en strategisk plan for forskningens fremtid inden for fremstillingsindustrien med det formål at identificere overordnede retningslinjer for forskningen og bidrage til øget konkurrenceevne inden for fremstillingsindustrien på mellemlang og lang sigt.

Dokumentet vil indeholde forslag om tiltag inden for fremtidsteknologi, uddannelse, internationalt samarbejde og oprettelse af et klima, som fremmer industriel innovation. Det

⁴²

Der er tale om forskellige erhverv inden for forskellige områder: forståelse af et patent i forbindelse med intellektuel ejendomsret, anvendelse af ny teknologi, analyse af finansieringsrisici i forbindelse med innovation, overvågning af teknologi og forskrifter, formidling som led i teknologioverførsel.

kommer således til at danne grundlag for udarbejdelsen af de forsknings- og innovationstiltag, som vil blive foreslået i det 7. rammeprogram for forskning og udvikling (2007-2011).

- Investering i menneskelige ressourcer

En veluddannet arbejdsstyrke, der er i stand til at tilpasse sig nye krav, er af afgørende betydning for konkurrenceevnen, produktiviteten og væksten i beskæftigelsen. I rapporten fra beskæftigelsestaskforceen under Wim Koks forsæde understregedes det som på Det Europæiske Råds forårsmøde i 2004, at Europa bør investere flere midler i sine menneskelige ressourcer, og at det bør gøres på en mere effektiv måde. Et vellykket resultat opnås kun, hvis man deler ansvaret og omkostningerne ved denne ekstra investering mellem de offentlige myndigheder, virksomhederne og de berørte personer. Der er planlagt en række foranstaltninger for at opkvalificere de menneskelige ressourcer og arbejdsstyrkens kvalifikationer samt for at styrke erhvervsuddannelse.

I henhold til den europæiske beskæftigelsesstrategi skal de offentlige myndigheder udforme ambitiøse politikker med henblik på at tilpasse arbejdstagernes færdigheder, forbedre uddannelsesniveaut, og især nedbringe antallet af unge, der dropper ud af skolen, og sikre at flere af de dårligst kvalificerede deltager i uddannelse. Der er nogle sektorer i industrien, ofte kendetegnet ved en høj repræsentation af små og mellemstore virksomheder, som investerer mindre i deres arbejdsstyrke. Når markedet ikke af sig selv kan præstere et tilstrækkeligt højt investeringsniveau, er det nødvendigt at styrke ordningerne for fordeling af overskud og omkostninger, f.eks. via sektorielle eller regionale uddannelsesfonde. I denne henseende spiller Den Europæiske Socialfond og de fremtidige programmer på erhvervsuddannelsesområdet en vigtig rolle for uddannelses- og efteruddannelsessystemernes modernisering.

Investering i menneskelige ressourcer er så meget mere presserende som den erhvervsaktive del af befolkningen hurtigt aldres og snart vil blive mindre talstærk, hvilket indebærer en stigende risiko for, at vi vil komme til at mangle kvalificeret arbejdskraft, eller at arbejdsstyrken vil være utilstrækkeligt kvalificeret. Set i dette perspektiv er vi også nødt til at blive bedre til at forudse kvalifikationsbehovene og tilpasse uddannelsestilbuddene derefter, især i betragtning af at industrien ofte mangler kvalificeret arbejdskraft. Kommissionen har foreslået Rådets beskæftigelsesudvalg at iværksætte en storstilet indsats for udveksling af erfaringer om dette emne som led i beskæftigelsesstrategien. I den forbindelse kan et højt folkesundhedsniveau også bidrage til at sikre en produktiv menneskelig kapital af høj kvalitet.

Også Kommissionen har i samarbejde med de berørte parter (navnlig med medlemsstaterne via den åbne koordinationsmetode) planer om gennem sine erhvervsuddannelsesinitiativer at forbedre mulighederne for at foregribe og kortlægge mangelen på kvalifikationer i den hensigt at tilbyde mere passende løsninger. Den sikrer ligeledes, at næste generation af EU-programmer inden for almen og erhvervsfaglig uddannelse bedre vil kunne opfylde såvel horisontale (f.eks. ingeniøruddannelse) som sektorielle behov for bestemte typer kvalifikationer. Kommissionen har desuden fremsat forslag til en samlet ramme for større gennemsigtighed i kvalifikationer og kompetencer (Europass), som skal forbedre kommunikationen på arbejdsmarkedet⁴³.

⁴³

KOM(2003) 796.

Lissabon-strategien fokuserer på nødvendigheden af at investere mere og mere effektivt i almen uddannelse, erhvervsuddannelse og livslang uddannelse, hvis EU skal nå sine mål for konkurrenceevnen⁴⁴. De private investeringer i faglig efter- og videreuddannelse, voksenundervisning og videregående uddannelser er fortsat helt utilstrækkelige.

Den åbne koordinationsmetode anvendes på dette område. Den kompletteres af lokale programmer, netværkssamarbejde og udveksling af erfaringer. De lande, der bedst har formået at effektivisere deres systemer for livslang uddannelse, er også de lande, der har de bedste resultater med hensyn til produktivitet, forskning og innovation.

Det er også de mest konkurrencedygtige lande, der har skabt forbindelser mellem industrien og den akademiske verden med netværk for alle aktører inklusive dem, der står for finansieringen. Tilbud om livslang uddannelse kan også bruges af landene til at mildne konsekvenserne for arbejdstagerne, når vilkårene på arbejdsmarkedet ændrer sig.

- IKT i konkurrenceevnets tjeneste

Handlingsplanen "eEurope 2005" omfatter initiativer vedrørende udvikling af tjenesteydelser og netværk i den hensigt at skabe en samordnet strategi for EU's ikt-politikker. Planen fokuserer på områder, hvor offentlige foranstaltninger kan udgøre en merværdi. De væsentligste områder, som har indflydelse på industripolitikken, er:

a) E-business, som tager sigte på at skabe et miljø, der tilskynder til integration af IKT overalt i produktionsprocessen og i virksomhederne som helhed. EU's indsats på dette område har til formål at tilpasse de forskriftsmæssige og ikke-forskriftsmæssige rammer således, at de fremmer anvendelsen af e-handel. Andre initiativer tager sigte på at hjælpe små og mellemstore virksomheder med at fastlægge e-business-strategier, så anvendelsen af IKT optimeres, og bistå dem med at vælge den bedst egnede teknologiløsning, tilpasse arbejdsmetoderne og iværksætte de nødvendige organisatoriske reformer. Der vil i denne sammenhæng blive taget særlig hensyn til små og mellemstore virksomheder i fremstillingssektoren.

b) Bredbåndskommunikation. Medlemsstaterne udarbejder nationale strategier, der på en gang retter sig mod udbuddet og mod efterspørgselsudviklingen, navnlig avancerede programmer, der giver mulighed for at udvikle nye tjenesteydelser og nye markeder.

c) Forbedring af de forskriftsmæssige rammer i forhold til anvendelse af IT. Interoperabilitet mellem de teknologiske platforme giver de endelige brugere, forbrugere og virksomheder, sikker adgang til offentlige og kommercielle tjenester. De forskriftsmæssige rammer for e-handelen konsolideres med gennemførelsen i national ret af direktiverne om elektronisk underskrift, e-handel og ophavsrettigheder og med vedtagelsen af direktiverne om offentlige indkøb, der åbner mulighed for, at den offentlige sektor kan foretage indkøb via internettet. Endvidere vil vedtagelsen af top-level-domænenavnet "eu" kunne skabe tillid til e-handelen i EU.

⁴⁴ Rådets og Kommissionens fælles midtvejsrapport om "Uddannelse 2010", vedtaget den 26. februar 2004.

- Konkurrencepolitikens bidrag til udviklingen og udbredelsen af F&U og innovation

For så vidt angår forskningsstøtte, vil revisionen af rammerne for forskningsstøtte i 2005 gøre det muligt at håndtere de omskiftelige vilkår, forskningsaktiviteterne foregår på.

Kommissionen har desuden planer om at forelægge en meddelelse om statsstøtte og innovation i 2005. Revisionen vil forbedre mulighederne for at yde støtte til små og mellemstore virksomheders investeringer i innovative projekter, til ansættelse af kvalificeret personale eller til kuvøsevirksomheder eller andre formidlere, der leverer tjenester med henblik på gennemførelse af innovative projekter. Desuden udarbejder Kommissionen en vejledning eller praktisk manual inden udgangen af 2004. Denne håndbog vil give en samlet oversigt over alle muligheder for støtte til innovation og tilgangen for støtte til kuvøsevirksomheder og andre formidlere.

Behandlingen af støtte til udvikling af risikovillig kapital vil ligeledes blive gennemgået i 2005. I mellemtiden vil proceduren for godkendelse af mindre støttebeløb, som ikke har nogen væsentlig indflydelse på konkurrencen, herunder innovationsstøtte, blive forenklet og gjort mere fleksibel.

Desuden er der netop blevet foretaget en gennemgang af reglerne om undtagelse for teknologioverførsler. Hensigten er så vidt muligt at lette udbredelsen af licenser på teknologiområdet, idet indsatsen koncentrerer sig om potentielt konkurrenceforvridende aftaler. Den fornyede gennemgang tager således sigte på at skabe en balance mellem udnyttelsen af intellektuel ejendomsrettighed og de berettigede bekymringer, som dette kan afstedkomme set ud fra et konkurrencepolitisk synspunkt.

4.2.2. Bedre fungerende markeder

Konkurrencen på det indre marked er den bedste garanti for konkurrenceevnen på mellemlangt og langt sigt. Det er derfor fortsat en prioriteret opgave at sikre et velfungerende indre marked for både varer og tjenesteydelser, så der opnås det bedst mulige samspil mellem industrien og servicesektoren. Fællesskabets harmonisering af den gældende nationale lovgivning eller effektiv gensidig anerkendelse heraf medvirker generelt til at forbedre den måde, det indre marked fungerer på.

- Forbedring af den frie bevægelighed for varer og tjenesteydelser

Der kan nævnes fem vigtige initiativer på EU-niveau.

1. Industrien har brug for tjenesteydelser af høj kvalitet til den lavest mulige pris for at forblive konkurrencedygtig. Med en hurtig vedtagelse af det nyligt fremsatte direktivforslag vedrørende tjenesteydelser vil man kunne skabe et virkeligt velfungerende indre marked på dette område. Direktivet vil kunne bidrage til at fremme den økonomiske aktivitet på tværs af grænserne og skærpe konkurrencen, hvorved udvalget bliver større, kvaliteten bedre og priserne lavere til glæde for forbrugerne og for de virksomheder, der har brug for service.

2. En mere ensartet anvendelse af de forskellige direktiver, som er et resultat af den nye strategi, vil sætte virksomhederne i stand til bedre at udnytte de fleksibilitetsmarginer, som de nævnte forskrifter frembyder.

3. En debat om standardisering på EU-plan og dette virkemiddels strategiske rolle til støtte for de europæiske virksomheders udvikling såvel internt i EU som i de lande, som omgiver EU umiddelbart, eller på internationalt plan, vil gøre det muligt at udnytte instrumentet bedre.

4. Virkeliggørelsen af et integreret marked for kapital og finansielle tjenesteydelser er et uundværligt element i den europæiske strategi til fremme af konkurrenceevnen og navnlig til fremme af konkurrenceevnen i fremstillingssektoren. Det strategiske hovedmål med handlingsplanen for finansielle tjenesteydelser, som blev iværksat i 1999, var at gøre det muligt for de paneuropæiske finansmarkeder at realisere deres fulde potentiale og derved nedbringe de investeringsrelaterede kapitalomkostninger. Den endelige gennemførelse af planen i 2005 er stadigvæk et højt prioriteret mål for den europæiske industris konkurrenceevne.

5. Implementering af handlingsplanen om selskabsret og virksomhedsledelse muliggør den integrering og modernisering af selskabsret og virksomhedsledelse, som industrien, markedet og offentligheden har efterspurgt.

- Fremme af konkurrenceevnen på grundlag af en effektiv konkurrencepolitik

Konkurrencepolitikken centrale rolle, når det drejer sig om at støtte industriens konkurrenceevne, styrkes, når den nyefusionsforordning træder i kraft den 1. maj. Det nye regelsæt mod karteldannelser indebærer en regelsanering, idet anmeldelsessystemet afskaffes. Dette fører til, at virksomhederne vinder tid, når de skal beslutte, hvilken strategi de skal følge, da de ikke længere behøver at vente på Kommissionens godkendelse af deres aftaler og metoder. Det gør det også muligt for Kommissionen at koncentrere sin indsats for at håndhæve fusionsreglerne om de alvorligste og mest skadelige problemer. Der tages i den nye forordning mere udtrykkeligt hensyn til effektivitetsgevinster som følge af en fusion, hvorved Kommissionen bliver bedre i stand til at skelne mellem fusioner, der hæmmer konkurrencen, og dem, der ikke gør det⁴⁵.

Desuden er det i kraft af retningslinjerne om statsstøtte til redning og omstrukturering blevet muligt at fremskynde omstruktureringerne og samtidig sikre, at de forvridninger, som denne type støtte risikerer at forårsage i de berørte industrisektorer, mindskes.

- Problemerne på energiområdet over for konkurrenceevnen

Tre forhold af stor betydning i energisektoren vil få store konsekvenser for industriens konkurrenceevne. For det første er der energiforsyningssikkerheden, som er af helt afgørende betydning, og Kommissionen fremsætter løbende initiativer for at sikre den. Dernæst er der åbningen af el- og gasmarkederne for alle kommercielle forbrugere pr. 1. juli 2004, som vil være til gavn for hele industrien og også de små og mellemstore virksomheder. Endelig risikerer prisstigningen på elektricitet at påvirke konkurrenceevnen. EU har påtaget sig at opfylde forpligtelserne fra Kyoto med så få omkostninger som muligt. Kommissionen udarbejder en rapport om dette spørgsmål for at afklare, hvorledes inddragelsen af miljøomkostninger kommer til at påvirke energipriserne. Der tages desuden hensyn til en række andre faktorer såsom liberaliseringen af energimarkederne og udsvingene i oliepriserne.

⁴⁵ Rådets forordning (EF) nr. 139/2004, EUT L 24 af 29.1.2004, s. 1; meddelelse fra Kommissionen, EUT C 31 af 5.2.2004, s. 5.

- Afskaffelse af visse hindringer af skattemæssig karakter af hensyn til virkeliggørelsen af det indre marked

Virksomhederne i Europa må operere i en fælles økonomisk zone, hvor alle de forskellige nationale ordninger for virksomhedsbeskatning er gældende. Dette medfører effektivitetstab på det økonomiske plan, særlige omkostninger forbundet med overensstemmelseskrav og mangel på gennemsigtighed.

For at fjerne nogle af de skattemæssige byrder, der tynger små og mellemstore virksomheder med grænseoverskridende aktiviteter i EU, og ud fra et ønske om besparelser og effektivitetsgevinster planlægges det at fremsætte forslag om en første frivillig prøveforanstaltning. Den går ud på at indføre en virksomhedsbeskatningsordning, hvor det er hjemstedets regler der gælder og ikke de forskellige skatteregler i de medlemsstater, hvor de små og mellemstore virksomheder opererer. Følgelig forpligter de medlemsstater, der vælger at deltage i denne forsøgsordning, sig til gensidigt at anerkende hinandens forskellige metoder til beregning af skattepligtige indtægter.

For så vidt angår fastlæggelsen af et konsolideret fælles beskatningsgrundlag for virksomheder, der opererer i EU, kunne man overveje at anvende traktatens bestemmelser om styrket samarbejde, hvis det viser sig ikke at være muligt at finde en løsning, der omfatter alle lande i EU.

Desuden er der planer om at forenkle momsforpligtelserne i 2004. Der bør navnlig fokuseres på indførelsen af fælles servicecentre. En sådan ordning bør trække på erfaringerne fra det europæiske momsservicecenter for internetsælgere fra tredjelande. Det betyder, at virksomhederne vil blive lettet for en stor del af det arbejde, de har med momsadministration, da de kun vil skulle henvende sig til én skattemyndighed, på deres eget sprog og kun tage hensyn til ét regelsæt.

Endelig vurderer Kommissionen, med henblik på at tilskynde til udbredelse af god praksis på skatteområdet, om det vil være nyttigt at gøre brug af den åbne koordinationsmetode.

4.2.3. Samhørighedspolitikker som led i håndteringen af industrielle og strukturelle ændringer

- Opfølgning af ændringerne i industrisektoren og støtte til de innovative ordninger på regionalt plan

Samhørighedspolitikken bør ikke alene følge op på ændringerne i industrisektoren, men også omfatte en foregribende strategi med det formål at tilskynde regionerne til at styrke konkurrenceevnen og udvikle deres innovative kapacitet.

Kommissionen anerkendte disse målsætninger i sin tredje rapport om økonomisk og social samhørighed for programmeringsperioden 2007-2013, hvori den lagde særlig vægt på innovation i virksomhederne og især tilskyndede til, at der knyttes tættere forbindelser mellem forskningsinstitutter og industri. Bedre adgang til IKT og fremme af brugen af denne teknologi skal være en prioriteret opgave. Bedre adgang til finansiering og viden vil gøre det muligt at fremme iværksætterkulturen. Dette kan ske ved at oprette nye virksomheder med udspring i universiteterne (spin-offs), forbedre samspillet mellem industrien og forskningscentre eller fremme udviklingen af kuvøsevirksomheder. Ved hjælp af disse

elementer udnytter samhørighedspolitikken det potentiale, som klynger af industrier frembyder, som middel til at forbedre regionernes konkurrenceevne.

Støtte til de mindst udviklede regioner – i såvel de nye medlemsstater som i de aktuelle medlemsstater – er hovedmålsætningen i samhørighedspolitikken. I disse regioner følges den direkte støtte til industrien op med forbedring af de generelle vilkår, som virksomhederne opererer under, og med udvidelse og modernisering af transport-, telekommunikations- og energiinfrastrukturer. Der er ligeledes blevet fremsat forslag om oprettelse af en ”tilpasningsfond”. Ifølge forslaget skulle den modtage 1 mia. EUR pr. år, hvilket ville give mulighed for at yde støtte i tilfælde af økonomiske omstruktureringer i bestemte regioner eller sektorer, som er særlig udsatte som følge af den internationale konkurrence eller andre asymmetriske chok.

- Den europæiske beskæftigelsesstrategi som konkurrenceforbedrende foranstaltning

Den europæiske beskæftigelsesstrategi, som er en integrerende del af Lissabon-strategien, lægger vægt på foranstaltninger, der direkte tjener til at forbedre den europæiske industris konkurrenceevne, såsom udvikling af menneskelige ressourcer og livslang uddannelse, jobskabelse og iværksætterkultur samt fremme af arbejdstagernes og virksomhedernes evne til at tilpasse sig økonomiske omvæltninger. Disse primære opgaver støttes af Den Europæiske Socialfond, som via investeringer i almen og erhvervsfaglig uddannelse, aktive arbejdsmarkedsforanstaltninger og foranstaltninger til fremme af social integration, bidrager til udviklingen af en videnbaseret økonomi med fremtidssikret konkurrenceevne.

- Udvikling af de transeuropæiske net og de store europæiske projekter

Investeringerne i de europæiske net er af den allerstørste betydning for at garantere lettere adgang og formindske overbelastningsproblemer; i henhold til visse skøn kan der blive tale om udgifter svarende til 2% af EU's BNP. Tilgængelighed nævnes af virksomhederne som et af de afgørende kriterier i deres etableringsbeslutninger. Fremme af store projekter som led i de transeuropæiske net er i øvrigt et centralt element i det vækstinitiativ, der blev truffet sidste år, og som navnlig omfatter otte vigtige projekter inden for F&U, innovation og bredbåndsnet.

Med hensyn til gennemførelsen af disse projekter består opgaven ikke alene i at finde frem til de bedste projekter, men også at finansiere dem⁴⁶. Der må findes nye metoder såsom prisberegning, offentlig/privat finansiering eller eventuelt europæiske lån, selv om det på sigt vil være brugerne, som skal finansiere projekterne.

Der er allerede iværksat eller planlagt en række tiltag på dette område:

- Iværksættelse af det transeuropæiske net efter vedtagelse af nye retningslinjer (igangværende revision af beslutning nr. 1692/96/EF), forslag til nye retningslinjer for tildeling af finansieringsstøtte for perioden 2007-2013 og eventuelt oprettelse af et nyt forvaltningsagentur.
- De store teknologiprojekter skaber i øvrigt markeder for europæisk industri og et potentiale for teknologiekspertise; de højst prioriterede projekter i det transeuropæiske net skaber f.eks. alene et marked på 30 mia. EUR for rullende

⁴⁶ Alene det transeuropæiske transportnet skulle koste 600 mia. EUR i tiden frem til 2010, hvoraf 230 mia. EUR er til projekter, som Rådet og Parlamentet har erklæret af europæisk interesse.

materiel og jernbanesignaler til højhastighedstog. Derfor ville liberalisering inden for jernbanetransportssektoren også få en afsmittende virkning.

- Gennemførelse af Galileo-projektet, idet der i 2004 er blevet givet udviklings- og driftstilladelse, og iværksættelse i 2005 af et industriprogram, som har til formål at udvikle og indføre et integreret luftfartskontrolsystem inden udgangen af 2015.
- Reformen af prisberegning for lastvognstrafikkens anvendelse af infrastrukturen, der gennemføres som led i den igangværende revision af eurovignette-direktivet, skaber desuden større klarhed om anvendelsen af licensindtægter til fordel for transportsektoren, som er det, branchen drager fordel af som bruger.

4.2.4. Bedre overensstemmelse mellem bæredygtig udvikling og konkurrenceevne

- Skabe de rette betingelser for udvikling af en bæredygtig produktion

Bæredygtig produktion er en nødvendig forudsætning for at kunne bryde sammenhængen mellem miljøforringelse, økonomisk vækst og produktion. Den svarer til forestillingen om at ”producere mere med mindre” i industrien generelt, men også i sektorerne og i de enkelte virksomheder. Der er behov for mere ”øko-effektive” produktionsvaner og –metoder (i både økonomisk og økologisk forstand) for at løfte denne opgave. Den bæredygtige produktion udgør desuden et marked for leverandører af udstyr og teknologi og serviceerhvervene på et område, hvor visse europæiske virksomheder er blandt de førende i verden.

Kommissionen vil i 2004 fremsætte forslag til en overordnet politik med henblik på at fremme bæredygtig produktion på virksomhedsplan. Formålet vil være at skabe betingelserne for, at et størst muligt antal virksomheder vil kunne se en økonomisk interesse i at forbedre deres miljøresultater og inddrage denne dimension i den daglige forvaltning og i forbindelse med tilrettelæggelsen af udviklingsstrategier. Den politiske plan foreslås især for at styrke samarbejdet mellem de offentlige myndigheder og det private erhvervsliv og det med et dobbelt sigte, nemlig at inddrage virksomhederne mere aktivt i udarbejdelsen af miljøforanstaltninger i forhold til produktionssystemet og fremme deres engagement i gennemførelsen af disse foranstaltninger.

- Fremme ”ren” energi og teknologi

Udviklingen af ”ren” teknologi og vedvarende energi skal fremskyndes. Imidlertid har indsatsen på dette område traditionelt været koncentreret om tilskud til forskningsprojekter. Denne fremgangsmåde tager ikke i tilstrækkelig grad hensyn til branchens reelle behov og er alt for fokuseret på grundforskning. For at afhjælpe dette problem er det nødvendigt at supplere med instrumenter, der styrker samarbejdet mellem det offentlige og det private og skaber fælles organer med henblik på planlægning og gennemførelse af fælles projekter. Det er den fremgangsmåde, man har valgt i handlingsplanen for miljøteknologier, og som bl.a. er blevet anvendt i forbindelse med de teknologiske platforme (se ovenfor). På mange af de områder, som skal udforskes i dag, har EU allerede stor ekspertise eller vil hurtigt være i stand til at udvikle den (vindkraft, teknologier til effektiv energiudnyttelse, alternative brændstoffer såsom brint, spildevandsbehandling, affaldshåndtering osv.).

På den anden side kunne det offentliges indkøb spille en meget stor rolle i forbindelse med udvikling af ren teknologi, idet det kan være med til at støtte nye markeder.

- Fremme den sociale dialog, herunder om sektorielle spørgsmål

Den sociale dialog er et værdifuldt instrument for høring af og forhandling med arbejdsmarkedets parter, som gør det muligt at fastlægge et stabilt økonomisk og socialt grundlag for en bæredygtig udvikling. Arbejdsmarkedets parter har forpligtet sig til at tage fat på de spørgsmål, som direkte vedrører Lissabon-strategien.

I 2002 vedtog de en overordnet plan for livslang uddannelse og retningslinjer for at foregribe og håndtere nødvendige forandringer som følge af omstruktureringer på virksomhederne.

Desuden kan den sociale dialog på tværs af faggrænserne suppleres med en social sektordialog, som kan bidrage til at skabe beskæftigelse og til at afbøde konsekvenserne af omvæltningerne på arbejdsmarkedet.

Endnu et bidrag til opfølgningen af forandringerne i den europæiske industri kunne komme fra ”Det Europæiske Overvågningscenter for Forandringer”, som er specialiseret i udveksling af praksis, oplysninger og idéer om foregribelse og håndtering af forandringer.

4.2.5. Fremme fællesskabsvirksomhedernes udvikling på internationalt plan

- Lette adgangen til markederne uden for Den Europæiske Union

Konkurrencedygtige europæiske virksomheder skal kunne få adgang til markederne i tredjelande på samme vilkår som konkurrenterne. Unionen skal derfor fortsat holde øje med, om tredjelande rent faktisk åbner markederne i overensstemmelse med de forpligtelser, som vore partnere har indgået, navnlig i Verdenshandelsorganisationens regi.

Fællesskabet iværksætter en markedsadgangsstrategi, som tager sigte på at reducere og fjerne hindringerne for europæisk eksport af varer og serviceydelser til tredjelande. Der skal udvises særlig årvågenhed over for vækstøkonomierne, hvis succes på markederne i Den Europæiske Union skal modsvares af, at de som lovet overholder en vis disciplin.

Nok har de tidligere multilaterale forhandlingsrunder på toldområdet gjort det muligt at mindske hindringerne for markedsadgang væsentligt, men de har også medført meget uensartede toldordninger, f.eks. med stor forskel på de højeste toldtariffer, satsernes progressivitet, procentvise indrømmelser og forskellen mellem bundne og anvendte satser. Den største udfordring i forbindelse med de multilaterale drøftelser om markedsadgang for produkter er at indskrænke de nuværende toldsatser, som medlemmerne af Verdenshandelsorganisationen anvender, på en mere ensartet måde og at lægge loft over de højeste toldsatser.

Betingelserne for de europæiske eksportørers markedsadgang forbedres også ved at integrere nye medlemmer i Verdenshandelsorganisationen og eventuelt indgå bilaterale handelsaftaler (i øjeblikket forhandles der således med landene i Samarbejdsrådet for Golfstaterne og Mercosur).

Med den gradvise sænkning af toldbarriererne, i det mindste i industrilandene, er det nødvendigt at være mere opmærksom på andre hindringer, som kan udhule toldindrømmelserne, hvis de tager til i omfang. Et udbygget forskriftsmæssigt samarbejde med visse tredjelande, som er vigtige markeder for EU (USA, Mellem- og Sydamerika, Kina, Japan, Canada...), supplerer de foranstaltninger, der er iværksat på multilateralt plan og kan afbøde manglen på bilaterale handelsaftaler.

Med hensyn til at sænke barriererne fører samarbejdet mellem europæiske (CEN/CENELEC/ETSI) og internationale standardiseringsorganer (ISO/IEC/ITU) til internationale standarder, som kan lette adgangen til de forskellige markeder, forudsat at disse standarder også anvendes af vore handelspartnere. Fællesskabet bør tale med én stemme i de internationale transportorganisationer (IMO, ICAO, OTIF) for at sikre retfærdige markedsvilkår for dem, der beskæftiger sig med drift og konstruktion af køretøjer og udstyr. Problemet med retfærdige markedsvilkår gør sig navnlig gældende i skibsbygningsindustrien.

I forbindelse med forhandlingerne om Doha-udviklingsdagsordenen slår EU også til lyd for et mere rimeligt forhold mellem byrderne og de legitime mål, der forfølges med ikke-toldmæssige barrierer (folkesundhed, miljøbeskyttelse, skattekontrol osv.). Foranstaltninger med henblik på at lette toldbehandlingen (færre formaliteter og mindre kontrol for at mindske aktørernes, navnlig de små og mellemstore virksomheders) uforholdsmæssigt store administrative byrder) bidrager også til at åbne markederne. Moderne teknik, navnlig IT, vil give virksomhederne og toldvæsenet samt andre instanser, som indgår i kontrollen med international samhandel, enkle og papirløse rammer. Endvidere vil en certificering af virksomheders og transportvirksomheders troværdighed, som samordnes med vore vigtigste handelspartnere, bidrage til at lette sikkerhedskontrollen i forbindelse med samhandel.

Endelig er det absolut nødvendigt med tilstrækkelig beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder. Fællesskabet er således opmærksom på, at intellektuelle ejendomsrettigheder respekteres, det være sig på internationalt plan i forbindelse med aftalen om handelsrelaterede intellektuelle ejendomsrettigheder og relevante internationale konventioner og på EU-plan i forbindelse med bekæmpelse af piratkopiering og varemærkeforfalskning.

- Sikre overholdelse af internationale handelsbestemmelser (antidumping, antisubsidier, beskyttelsesforanstaltninger)

I tillæg til ovennævnte foranstaltninger tager Fællesskabets handelspolitik også sigte på at forhindre, at der skabes nye barrierer for europæiske eksportører. Det sker f.eks. ved, at der holdes nøje øje med, hvordan vore handelspartnere gør brug af defensive handelsinstrumenter (antidumping, antisubsidier, beskyttelsesforanstaltninger), for at forhindre ulovlige foranstaltninger.

Omvendt anvender EU sine egne defensive handelsinstrumenter for at sikre, at import fra tredjelande er i overensstemmelse med internationale bestemmelser. Selvom de ikke har nogen direkte indvirkning på virksomhedernes konkurrenceevne, bidrager de alligevel indirekte dertil med deres løftestangseffekt og ved at skabe stabile og forudsigelige investeringsforhold. Denne positive virkning vil sprede sig til de nye medlemsstater efter udvidelsen.

- Udvide det fælles markeds bestemmelser og EU's standarder til at omfatte nabolandene

EU bør gøre en stor indsats for at udvide det indre marked og dets disciplin til at omfatte nabolandene for at sikre, at der bliver tale om konkurrence baseret paa de samme bestemmelser. Processen er startet for kandidatlandene (Rumænien, Bulgarien, Tyrkiet) og de

vestlige Balkanlande, som ønsker at blive medlemmer af Unionen. Med den nye nabopolitik⁴⁷ foreslår man landene i Middelhavsområdet og Østeuropa en gensidig tilnærmelse af lovgivningen, navnlig om industriprodukter.

Handelsministrene fra EU og Middelhavslandene har allerede vedtaget en handlingsplan vedrørende fri bevægelighed for industriprodukter. Den indebærer, at middelhavspartnerne anvender europæiske retsfor skrifter og standarder for at lette samhandelen mellem de to områder. Der skal bl.a. indgås aftaler om overensstemmelsesvurdering og godkendelse af produkter, som giver produkterne fri adgang til de respektive markeder. Man vil tilbyde de lande i Østeuropa, som har partnerstatus i forbindelse med den europæiske nabopolitik, navnlig Ukraine og Moldova, at forhandle om lignende aftaler.

- Udvikle miljøpolitikken internationale dimension

Unionen spiller en vigtig rolle i forbindelse med miljøforhandlinger på internationalt plan. De internationale forpligtelser kan medføre omkostninger for fællesskabsvirksomhederne, navnlig hvis vore vigtigste konkurrenter ikke er underlagt de samme forpligtelser eller ikke overholder dem. Der kan navnlig være problemer i forbindelse med virksomheder i vækstøkonomier (f.eks. Kina, Indien, Brasilien og Argentina) for ikke at nævne USA's modvilje mod at påtage sig sådanne forpligtelser. Kommissionen har til hensigt at fastlægge principper, som kan skabe en rimelig balance mellem de tre søjler i bæredygtig udvikling i forbindelse med forhandlinger om multilaterale miljøaftaler. På den måde bliver det navnlig lettere at integrere hensynet til konkurrenceevne og omkostningseffektivitet i Kommissionens forhandlingsmandater fuldt ud og at sikre overensstemmelse mellem Unionens internationale forpligtelser og den interne lovgivning.

*

En nærmere gennemgang af fællesskabspolitikkerne har gjort det muligt at identificere flere eksempler på komplementaritet. I betragtning af denne indsigt vil Kommissionen nu uddybe resultatet i særlige meddelelser og analysere forskellige fællesskabspolitikkers konsekvenser for det europæiske industris konkurrenceevne og midlerne til at skabe forbedringer.

4.3. Industripolitik afpasset efter de enkelte sektorer

I meddelelsen om industripolitikken i 2002 hed det udtrykkeligt, at det er nødvendigt at tage hensyn til de enkelte sektors kendetegn og særegenskaber ved gennemførelsen af horisontale foranstaltninger. Rammebetingelserne er i et vist omfang forskellige i de enkelte sektorer og skal derfor modsvares af nuancerede foranstaltninger.

I nogle sektorer spiller regulering en afgørende rolle, f.eks. for innovation i lægemiddelsektoren eller for bæredygtig udvikling i bil- eller kemisektoren. I andre sektorer, som tekstil- og skibsbygningssektoren, er det derimod den internationale dimension, der er udslagsgivende, uanset om det skyldes konkurrencen - som ikke altid er loyal - fra vækstøkonomiernes side eller problemer med at få adgang til beskyttede markeder i tredjelande. Endelig er mangel på et egentligt hjemmemarked et stort problem, især i en sektor som forsvarsindustrien. Disse eksempler viser, hvor forskelligartede

⁴⁷ Meddelelse fra Kommissionen - Det bredere europæiske naboskab: en ny ramme for forbindelserne med vores naboer i øst og syd – KOM(2003) 104 endelig af 11. marts 2003.

fremstillingssektorerne er, og at denne forskelligartethed skal afspejles, samtidig med at man sikrer det bedst mulige samspil mellem politikkerne.

Når Kommissionen udvikler sektorspecifikke aktiviteter er det ikke udtryk for, at den vender tilbage til fortidens interventionspolitik, men derimod at den tilpasser horisontale foranstaltninger til de særlige behov, der er konstateret på sektorniveau, med udgangspunkt i den metodologi, der er beskrevet ovenfor. Med det arbejde, der er planlagt for de kommende år, vil den kunne videreudvikles for at identificere, i videst muligt omfang foregribe og ledsage de industrielle ændringer i nært samarbejde med de forskellige berørte parter.

Videreføre det iværksatte arbejde

G10 gruppens arbejde har ført til flere henstillinger om lægemiddelsektorens konkurrenceevne saasom: Fastsættelse af en række resultatindikatorer, som muliggør sammenligning og justering, forbedring af regler og adgangen til nyskabende lægemidler, fremme innovation og forbedring af det videnskabelige grundlag. Det drejer sig om at finde en balance mellem sundhedshensyn og behovet for at fremme innovationer. De aktiviteter, der allerede er iværksat i lægemiddelsektoren på grundlag af G10 gruppens arbejde, videreføres. Leadership 2015-gruppen havde ligeledes opstillet flere prioriteter for de maritime erhverv: Styrkelse af F&U og innovation, indførelse af de samme regler for alle på verdensplan (*level playing field*), udvikling af finansierings- og garantiordninger; sikring af beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder og give adgang til kvalificeret arbejdskraft. Der føres navnlig tilsyn med gennemførelsen af disse prioriteter. Det drejer sig i begge tilfælde om at iværksætte retningslinjer, som Kommissionen foreslår, og som Rådet godkender på grundlag af henstillinger fra højtstående grupper.

Kommissionen viderefører også sit arbejde på grundlag af retningslinjer, som vedtages i forbindelse med strategien for biovidenskab og bioteknologi.

Meddelelsen fra 2003 klart identificeret, hvad tekstil- og beklædningssektoren først og fremmest skal satse på - innovation, F&U, uddannelse, samarbejde med Kina på det erhvervspolitiske område. Den højtstående sektorgruppe, som Kommissionen har oprettet, viderefører analysen og fremsætter henstillinger til de politisk ansvarlige på europæisk og nationalt niveau om sektorens centrale spørgsmål. Kommissionen aflægger rapport i juli 2004. Endelig er det netop oprettet et europæisk forum for den sektor, der omfatter virksomhedstjenester. Det skal uddybe analysen af samspillet mellem fremstillingssektoren og virksomhedstjenester for at identificere de tendenser, der i stadig højere grad gør tjenestene til en kilde for merværdi i fremstillingssektoren.

De kommende initiativer

Kommissionen vil først og fremmest føre tilsyn med konkurrenceevnen inden for de vigtigste industrisektorer og med udviklingen i strukturelle ændringer. På den måde burde det navnlig være muligt at afdække enhver pludselig forringelse af situationen i en given sektor og at gøre en indsats omgående.

Endvidere fortsætter Kommissionen med at undersøge konkurrenceevnen inden for et par sektorer hvert år og iværksætter om nødvendigt på dette grundlag de nødvendige foranstaltninger. Kommissionen vil i sit valg af de sektorer, der skal undersøges nærmere, bestræbe sig på at afspejle de forskellige konkurrencemæssige udfordringer, som sektorerne

står overfor: Regulering, internationale forhold, betydningen af innovation af teknologisk eller anden art eller manglende gennemførelse af det indre marked.

For 2004-2005 er der f.eks. planlagt følgende initiativer :

- et initiativ inden for maskinindustrien. Maskinindustrien spiller en afgørende rolle for hele økonomien, da den leverer industrivarer til samtlige erhvervsgrene
- en analyse inden for økoindustriektoren med henblik på eventuelt at træffe diverse foranstaltninger. Analysen vil omfatte konkurrenceevnen på internationalt plan, vækstpotentiale (herunder i de nye medlemsstater) og hindringer for udviklingen
- det er allerede meddelt, at der vil blive oprettet en højtstående gruppe inden for bilsektoren; man vil komme ind på forskellige hovedtemaer: innovation, uddannelse, sikkerhed, miljø; der vil navnlig blive lagt vægt på de kumulerede lovgivningers konsekvenser for sektorens konkurrenceevne
- endelig vil Kommissionen se nærmere på sektoren for metaller, der ikke er jern eller stål, som først og fremmest har problemer med adgang til genbrugsmateriale, og på sektoren for it-teknologi.

5. KONKLUSION: GØRE EN INDSATS FOR AT SIKRE EN KONKURRENCEDYGTIG EUROPÆISK INDUSTRI

Den Europæiske Union er konfronteret med strukturændringer på forskellige niveauer:

- **På makroøkonomisk niveau.** Fremstillingsindustriens ressourcer omfordes fortsat i retning af serviceydelser, men denne proces må ikke forveksles med afindustrialisering. Processen indebærer på ingen måde en nedgang i fremstillingsaktiviteterne og er snarere udtryk for strukturændringer (efterspørgsel, organisatoriske ændringer osv...). I den forbindelse er produktivitetsstigning inden for industrien en betingelse for at kunne bevare et solidt industrigrundlag i Den Europæiske Union.

- **I fremstillingssektoren.** Som følge af konkurrencen på internationalt plan, uanset om den skyldes industrilande (USA, Japan) eller vækstøkonomier (Kina, Indien), er det nødvendigt at videreføre ændringerne i retning af sektorer med et meget større teknologisk indhold. Kun på den måde kan den europæiske industri tilpasses de givne udfordringer.

- **Inden for sektorerne.** Vækstøkonomiernes konkurrence inden for de arbejdskraftintensive sektorer betyder, at virksomhederne i disse udsatte sektorer (tekstil, fodtøj, læder osv.) hele tiden må innovere og koncentrere sig om aktiviteter eller produkter med et stort videnindhold. En sådan strategi er det eneste, der kan begrænse risikoen for afindustrialisering i sektorer, der er særligt følsomme over for denne form for konkurrence.

Ændringerne er nødvendige. Det ville være formålsløst at forsøge at modsætte sig udviklingen. En fastlåsning af situationen vil kun gøre de uundgåelige tilpasninger sværere. Derfor skal ændringerne identificeres og foregribes, og de skal følges op, når det er påkrævet.

De forskellige konkrete foranstaltninger og initiativer i denne meddelelse har alle til formål at bidrage hertil:

- **En forbedring af de reguleringsmæssige rammer** vil kunne begrænse virksomhedernes forpligtelser til det, der er nødvendigt for at realisere reglernes målsætninger. Regler skal navnlig skabe balance mellem målsætningerne og en fortsat konkurrencedygtig industri. De skal erstattes eller suppleres med ikke-reguleringsmæssige tilgange, når det er hensigtsmæssigt. Samtidig skal bestemmelserne være tilstrækkeligt klare, stabile og forudsigelige, således at de kan garantere retssikkerheden, der er en nødvendig forudsætning for at kunne fremme udviklingen.
- **Bedre udnyttelse af synergierne mellem de forskellige fællesskabspolitikker** gør det muligt at forbedre deres indvirkning på industriens konkurrenceevne, navnlig med henblik på både at udvikle en videnbaseret økonomi og styrke samhørigheden i Unionen efter udvidelsen. Disse to mål kan i øvrigt ikke adskilles: Kun ved at styrke Unionens samhørighed er det muligt at sikre, at den nødvendige overgang til videnbaseret økonomi ikke er forbeholdt virksomheder i de mest avancerede områder eller sektorer.
- **Bestræbelserne for at sikre den bedst mulige kombination af politikker på sektorniveau** gør det endelig muligt at kontrollere, om Den Europæiske Unions industripolitik helt konkret når sine mål med hensyn til at skærpe industriens konkurrenceevne. I så fald vil de føre til forslag om forbedringer.

Den Europæiske Union står foran den mest ambitiøse udvidelse i sin historie. Men på grund af fortiden vil de nye medlemsstater blive konfronteret med større udfordringer end de andre, når de skal gennemføre disse strukturændringer, og det til trods for deres store fremskridt i det seneste tiår. De prioriteter, der er foreslået for de forskellige niveauer, som bestemmer industriens konkurrenceevne, er særdeles relevante for de nye medlemsstater: Begrænsning af regler forhindrer, at deres stadig sårbare konkurrenceevne forringes for tidligt; fokus på spredning af viden og samhørighed giver dem mulighed for at skabe varige komparative fordele ud over de midlertidige, der knyttet til lave arbejdsomkostninger; den sektorspecifikke tilgang til konkurrenceevnen muliggør en målrettet indsats for at løse de problemer, der opstår i forbindelse med ændringerne i industrien, navnlig i disse stater. Således vil de udfordringer, som udvidelsen stiller Unionens industripolitik overfor, kunne klares med bravur, og mulighederne vil kunne udnyttes fuldt ud.

Med en industripolitik, der er tilpasset på den måde, vil industrien i den udvidede Union, herunder i de nye medlemsstater, være i stand til at yde et væsentligt bidrag til de målsætninger, der blev fastsat på Det Europæiske Råds møde i Lissabon.

BILAG

Statistiske oplysninger

Tabel 1: A findustrialisering: faldet i industribeskæftigelsen i perioden 1955-1998

	Kulminationsår	% i industrien i kulminationsåret	% i industrien i 1988	Fald i % fra kulminations- året til 1998
U K	1955	47,9	26,6	44,5
Belgien	1957	47,0	26,1	44,5
Sverige	1965	42,8	25,7	40,0
Nederlandene	1965	41,1	22,2	46,0
Forb. rep. Tyskl.	1970	49,3	35,0	29,0
Danmark	1970	37,8	26,8	29,1
Italien	1971	39,7	31,9	19,6
Frankrig	1973	39,5	25,2	36,2
Østrig	1973	42,8	30,4	29,0
Irland	1974	32,6	28,3	13,2
Finland	1975	36,1	27,7	23,3
Spanien	1975	38,4	30,4	20,8
Grækenland	1980	30,2	22,9	24,2
Portugal	1982	37,5	36,4	2,9
USA	1966	36,0	23,6	34,4
Japan	1973	37,2	32,0	14,0

Kilde: Feinstein C., Structural Changes in the developed countries during the XX century. Oxford Review of Economic Policy, vol 15, n°4. 1999. Tal fra OECD

Tabel 2: Årlig vækst i produktiviteten* i EU og USA

%	EU-15			USA		
	1979-90	1990-95	1995-01	1979-90	1990-95	1995-01
Den samlede økonomi	2,2	2,3	1,7	1,4	1,1	2,3
Landbrug	5,2	4,8	3,3	6,4	1,7	9,1
Råstofudvinding	2,9	13,1	3,5	4,4	5,1	-0,2
Fremstillingsvirksomhed	3,4	3,5	2,3	3,4	3,6	3,8
Elektricitet, gas, vand	2,7	3,6	5,7	1,1	1,8	0,1
Bygge- og anlægsvirksomhed	1,6	0,8	0,7	-0,8	0,4	-0,3
Distribution	1,3	1,9	1	1,8	1,5	5,1
Transport	2,8	3,8	2,3	3,9	2,2	2,6
Kommunikation	5,2	6,2	8,9	1,4	2,4	6,9
Finansielle tjenesteydelser	2,2	1	2,8	-0,7	1,7	5,2
Serviceydelser til virksomhederne	0,7	0,7	0,3	0,1	0	
Andre kollektive, sociale og personlige tjenesteydelser	-0,3	0,4	0,3	1,2	0,9	-0,4
Offentlig administration, uddannelse og sundhed	0,6	1,1	0,8	-0,4	-0,8	-0,6

Kilde: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003). *Pproduktivitet pr. arbejdstime.

Tabel 3: Sektorindikatorer 1979-2001

	Vækst i merværdi, beskæftigelse og produktivitet			Andel af fremstillingssektoren (i % af merværdien i 1995-priser)		Handelsbalance for EU-15 (i mia. EUR)	
	Samlet årlig tilvækst i procent 1979-2001)						
	Merværdi (i 1995-priser)	Beskæftigelse	Produktivitet*	1979	2001	1989	2001
Elektroniske komponenter	8,5	-0,1	8,6	0,2	1,0	-	-
Telekommunikationsudstyr	7,3	-1,2	8,6	0,4	1,6	-	-
Kontormaskiner	7,4	-0,6	8,0	0,3	1,2	- 16,3	- 33,5
Radio- og tv-modtagere	3,9	-2,3	6,3	0,3	0,6	- 11,9	- 17,7
Kemikalier	3,4	-1,3	4,7	4,7	7,5	14,0	53,5
Andre instrumenter	2,5	-1,8	4,4	0,4	0,5	-	-
Metal	0,7	-3,1	3,7	2,9	2,6	- 5,1	- 15,6
Andre elektriske maskiner og apparater i.a.n.	2,5	-0,7	3,2	2,4	3,2	3,5	4,6
Papirmasse, papir og papirvarer	2,0	-1,0	3,0	1,8	2,1	0,8	5,3
Luft- og rumfart	2,1	-0,6	2,7	0,9	1,1	-	-
Videnskabelige instrumenter	2,4	-0,2	2,6	1,1	1,4	- 1,6	0,8
Ikke-metallholdige mineralske produkter	1,1	-1,3	2,3	3,6	3,4	5,4	7,6
Motorkøretøjer	1,6	-0,7	2,3	4,5	4,8	16,7	43,3
Træ og varer af træ og kork	1,1	-1,0	2,1	1,7	1,6	- 4,4	- 4,8
Isolerede ledninger	1,1	-1,0	2,1	0,3	0,3	-	-
Gummi og plastic	2,4	0,6	1,8	2,7	3,5	2,5	4,4
Nærings- og nydelsesmidler	1,1	-0,6	1,7	7,1	6,9	2,3	7,0
Trykkeri- og forlagsvirksomhed	1,6	-0,1	1,7	3,7	4,0	1,7	3,1
Maskinindustri	0,6	-1,1	1,7	7,7	6,7	-	-
Jern- og metalvareindustri	0,8	-0,8	1,6	6,7	6,1	5,4	6,9
Møbler, anden fremstillingsvirksomhed, genbrug	0,4	-0,7	1,1	3,2	2,7	2,0	- 6,2

*pr. arbejdstime.

Kilde: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003), Eurostat. Citeret i KOM(2003) 704 endelig af 21.11.2003.

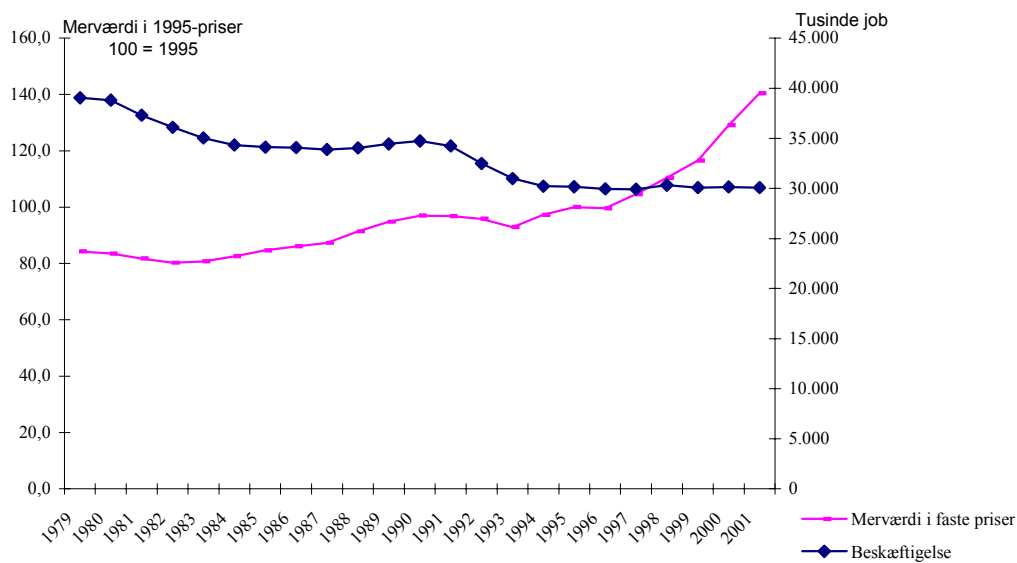
Tabel 4: Sektorindikatorer 1979-2001

	Vækst i merværdi, beskæftigelse og produktivitet (Samlet årlig tilvækst i procent 1979-2001)			Andel af fremstillingssektoren (i % af merværdien i 1995-priser)		Handelsbalance for EU-15 (i mia. EUR)	
	Merværdi (i 1995-priser)	Beskæftigelse	Produktivitet*	1979	2001	1989	2001
Beklædning	-0,2	-3,4	3,2	2,2	1,6	-9,1	-29,1
Værftsindustri	-0,2	-3,4	3,2	2,2	1,6	-	-
Tekstiler	-0,8	-3,2	2,3	3,7	2,3	-0,2	-0,8
Læder og fodtøj	-1,1	-3,3	2,2	1,4	0,9	0,9	-3
Mineralolieindustri, koks og nukleart brændsel	-3,6	-2	-1,7	2,8	0,9	-7,5	-6,7

*pr. arbejdstime.

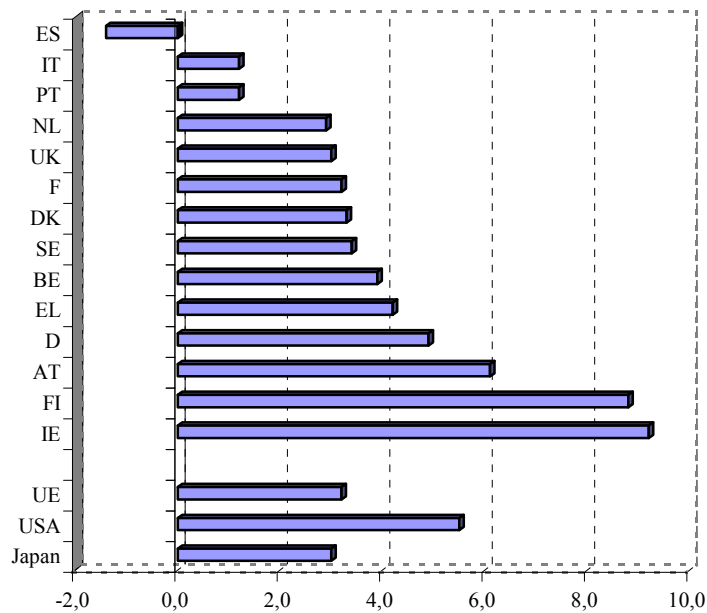
Kilde: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003), Eurostat. Citeret i KOM(2003) 704 af 21.11.2003.

Diagram 5: Udviklingen i beskæftigelsen og merværdien i faste priser i EU's fremstillingsindustri

Kilde : M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

**Tabel 6: Årlig vækst i produktiviteten*
fremstillingsindustrien, 1996-2000**

*Pr. beskæftiget

Kilde: Competitiveness Report 2001.

Tabel 7: Årlig vækst i produktiviteten* ifølge klassificeringen

	1979-1990		1990-1995		1995-2001	
	EU	USA	EU	USA	EU	USA
DEN SAMLEDE ØKONOMI	2,2	1,3	2,3	1,1	1,7	2,2
Ikt-klassificering						
Ikt-producerende sektorer	7,2	8,7	5,9	8,1	7,5	10
Fremstilling	12,5	16,6	8,4	16,1	11,9	23,7
Tjenesteydelser	4,4	2,4	4,8	2,4	5,9	1,8
Ikt-anvendende sektorer	2,2	1,2	2	1,2	1,9	4,7
Fremstilling	2,4	0,5	2,4	-0,6	1,8	0,4
Tjenesteydelser	2,1	1,4	1,8	1,6	1,8	5,3
Ikke-ikt-sektorer	1,8	0,5	2,1	0,3	1	-0,2
Fremstilling	3	2,1	3,6	2,7	1,6	0,3
Tjenesteydelser	0,6	-0,2	1,2	-0,5	0,5	-0,3
Øvrige	3,4	2	3,2	1,2	2,1	0,7
Klassificering efter kvalifikation						
Kvalifikationer på højt niveau	1,8	1,5	1,7	1,5	1,6	2,5
Kval. på middelhøjt niveau	2,2	-0,4	2,3	-0,6	2,7	1
Kval. på lavt til middelniveau	1,9	1,3	2	1,2	1,3	3
Kvalifikationer på lavt niveau	2,5	1,4	2,7	1,8	1,1	0,6

*Pr. arbejdstime

Kilde: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003). De anvendte klassificeringer er angivet i kapitel 2

Tabel 8a: Udgifter til IKT i procent af BNP

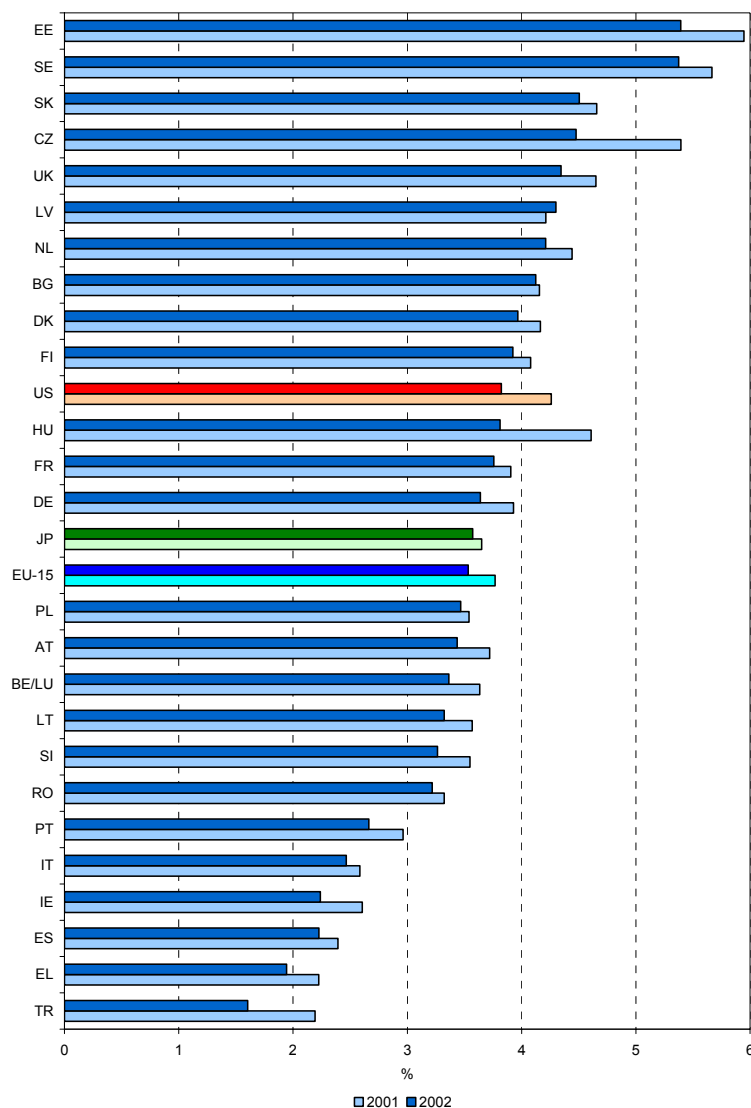
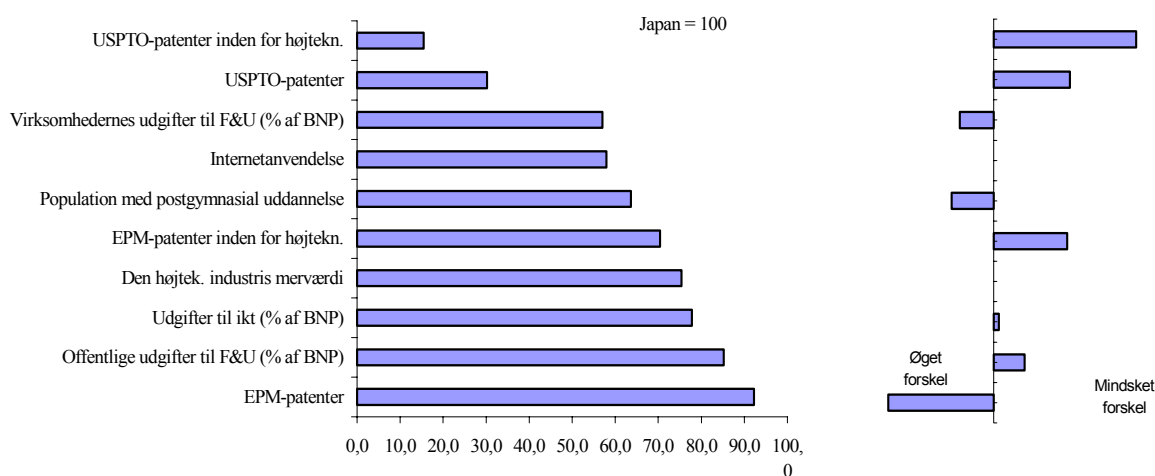

Diagram 8b: Sammenligning mellem EU og Japan gennem anvendelse af visse indikatorer

Kilde: Innovation scoreboard 2003. Technical Paper n° 2. Analysis of National Performances. 2003, Trend: 1997-2001

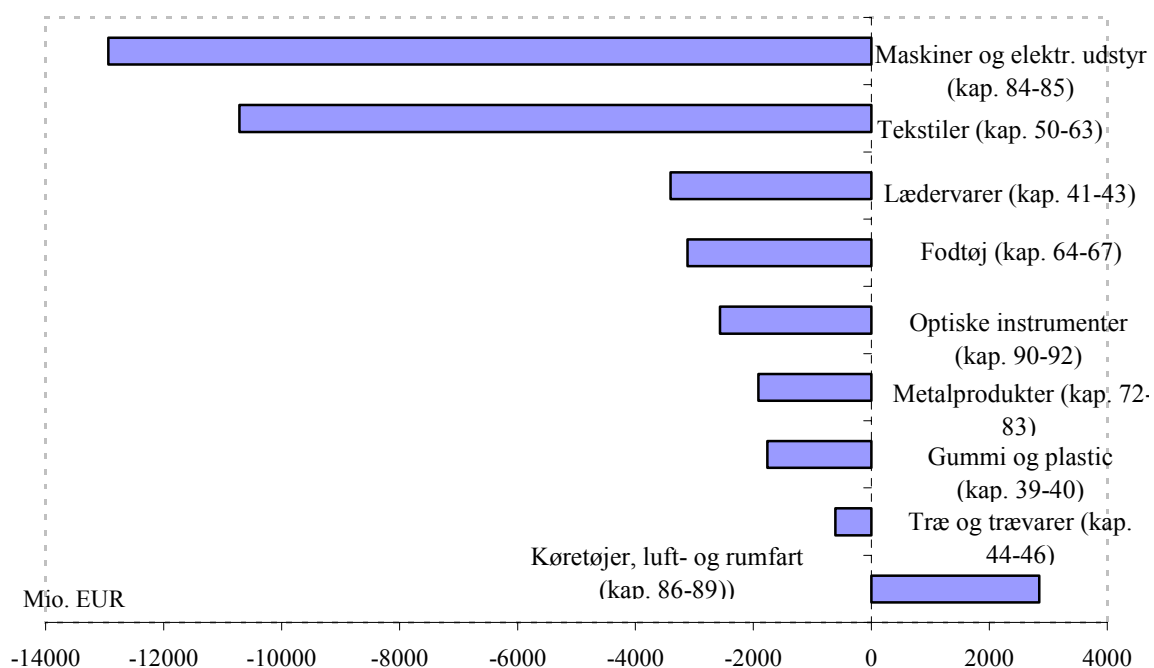
Tabel 9: Udviklingen i den omkostningsbetingede konkurrenceevne

Enhedsomkostninger til arbejde (industri sektorer i EU, USA=100)

	1979-81	1994-96	1999-01
Ikke-metalholdige mineralske produkter	60,5	70,9	53,4
Videnskabelige instrumenter	81,5	90	64,6
Trykkeri- og forlagsvirksomhed	140,7	93,4	65,2
Læder og fodtøj	82,3	98,6	68,2
Maskinindustri	123,1	110,3	69,3
Papirmasse, papir og papirvarer	109,4	99,5	70,2
Jern- og metalvareindustri	64,2	89,9	72
Gummi og plastic	55,1	79,3	72,4
Andre elektriske maskiner og apparater i.a.n.	113,1	129,8	74,4
Træ og trævarer	116,5	116,3	77,6
Nærings- og nydelsesmidler	116,8	124,5	78,9
Tekstiler	82,7	106,2	79,4
Isolerede ledninger	73,2	94,7	81
Møbler, anden fremstillingsvirksomhed, genbrug	80,9	101	82,2
Metal	108	98,2	83,2
Radio- og tv-modtagere	189,5	129	88,6
Værftsindustri	117,1	119,1	90,1
Kemikalier	162,7	144,5	93,5
Kontormaskiner	82,5	138,2	105,4
Luft- og rumfart	165,4	137,2	117,2
Jernbane og anden transport	95,8	130	123,2
Beklædning	128,8	151,4	124,6
Halvledere	167,8	245,8	132,1
Andre instrumenter	135	144,1	135,7
Telekommunikationsudstyr	184,3	211,9	142,1
Motorkøretøjer	220,1	203,5	181,1
Fremstillingssektoren i alt	92,5	113,1	94,4

Kilde: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003)

Diagram 10: Handelsbalance mellem EU og Kina, 2002. Vigtigste poster

Kilde: Eurostat, Comext.